

[Socialministeren]

ældre, vi får i dag og fremover, ønsker at gøre tingene på en lidt anden måde end den, vi gør dem på i dag. Det er da ikke sikkert, at vi har været dygtige nok til at ramme lige nøjagtig de rigtige ordninger. Det er derfor, jeg mener, vi skal være lidt fleksible her og prøve at lukke op for andre måder at gøre tingene på.

En anden grund til, at jeg har ønsket at få forsøgsparagraffen med, er, at jeg ikke mener, man skal lovgive på områder som dette uden at vide, om det nu også er noget, befolkningen gerne vil have. Her kunne vi få en enestående chance til at prøve nogle muligheder af, som vi ikke kender i dag.

Hr. Jørn Pedersen spurgte, om lovgivningen skal have gyldighed fra den 1. januar 1992. Jeg vil ikke stå fuldstændig fast på, at den skal være færdig til denne dato. Der kunne i og for sig lige så godt have stået, som der står i Socialdemokratiets og CD's lovforslag – jeg vil gerne medgive, at det måske er en bedre formulering – at loven træder i kraft, dagen efter den er vedtaget i Folketinget. Så den bemærkning vil jeg meget gerne købe.

Deri ligger selvfølgelig også, at jeg mener, det ville være en dum idé at dele lovforslaget. Jeg synes, vi skal fastholde regeringens lovforslag og arbejde ud fra det, også fordi vi har nogle flere forhold med end Socialdemokratiets og SF's lovforslag.

Jeg fornemmer her, at man meget gerne, også fra Socialdemokratiets side, vil være med til at diskutere indholdet i en sådan forsøgsparagraf. Det mener jeg er noget, vi skal se at komme i gang med hurtigt. Det behøver vi bestemt ikke at bruge resten af folketingsåret til at finde ud af; jeg tror, vi kan få en god dialog igennem udvalget på dette område.

Hr. Villy Søvndal stillede tre spørgsmål. Det ene var, om der er flertal her i Folketinget for, at der skal være en fri flytteret. Det mener jeg er fremgået tydeligt også af de tre foreliggende lovforslag. Det er også rigtigt, at det har været fremme, om bestemmelserne skulle omfatte alle boligtyper. Dertil skal jeg sige, at jeg i min indledning gjorde det klart, at jeg var opmærksom på, at Socialdemokratiet og CD havde flere boligtyper med, og at jeg ville være interesseret i at se på det spørgsmål. Jeg vil foreslå, at det indgår i overvejelserne under udvalgsarbejdet.

Hvad angår handicapområdet, synes jeg, det er et større område, hvor vi skal prøve at få belyst, hvad det er for nogle grupper, vi taler om her – om det f. eks. er de blinde, som jeg nok kunne forestille mig ønsker at være på plejehjem, der specielt er tilrettelagt for dem. I det hele taget findes der plejehjem, som er specielt indrettet efter klienternes handicap, og jeg synes, vi skal undersøge, om der er andre grupper, hvis forhold vi kan inddrage i udvalgsarbejdet, således at vi kommer ud i alle hjørner, når vi skal til at udforme bestemmelserne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Den fg. formand (Stavad):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til Socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 32:

Forslag til folketingsbeslutning om udvidet adgang for ledige til at påtage sig arbejde, samtidig med at de oppebærer arbejdsløshedsdagpenge (slip de ledige løs).

Af Lone Dybkjær (RV) m.fl.
(Fremsat 29/11 91).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 10 og 11 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

10) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 33:

Forslag til folketingsbeslutning om kontanthjælpsmodtageres ret til at udføre ulønnet arbejde (slip de ledige løs).

Af Lone Dybkjær (RV) m.fl.
(Fremsat 29/11 91).

11) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 34:

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af arbejdsbegrebet.

Af Villy Søvnal (SF) m.fl.

(Fremsat 4/12 91).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Det Radikale Venstre har fremsat et beslutningsforslag om, at arbejdsløshedsforsikringsreglerne ændres, så dagpengemodtagere, der har været ledige i mere end tre måneder, får en udvidet mulighed for at påtage sig ulønnet arbejde og tage en uddannelse.

Få dage senere har SF fremsat et beslutningsforslag om ændring af rådighedsbegrebet i arbejdsløshedsforsikringsloven og bistandsloven, så arbejdsløse med dagpenge eller kontanthjælp kan arbejde på det såkaldte alternative arbejdsmarked.

Jeg har stor sympati for intentionerne bag forslagene, nemlig at ledige dagpengemodtagere får mulighed for at bruge ledighedsperioden på en mere aktiv måde. Det er vigtigt, at dagpengesystemet ikke i unødvendig grad fastholder de ledige i passivitet, og at dagpengemidlerne i så vidt omfang, det er muligt, bliver brugt på en aktiv måde.

Netop den holdning, at passive ydelser skal flyttes over til en aktiv indsats, ligger jo også til grund for det, vi nu gør for de unge kontanthjælpsmodtagere. Jeg tænker her på ungdomsydelsen for de 18-20-årige og forslaget om aktivering af de 21-24-årige.

Jeg synes, at de to beslutningsforslag udgør et glimrende bidrag til de drøftelser, vi i henhold til finanslovaftalen skal påbegynde i januar måned.

Jeg mener dog, det vil være rigtigst, at jeg allerede nu kommer med nogle kommentarer til de enkelte elementer i forslagene.

De aktiviteter, der er omfattet af beslutningsforslag nr. B 32, mener jeg kan deles op i tre grupper.

For det første er der en gruppe, der vedrører de aktiviteter, den ledige skal have mulighed for at udføre for foreninger, organisationer m.v., uden at det får konsekvenser for dagpen-

geretten. Denne gruppe omfatter også udførelse af kunstnerisk virksomhed f.eks. inden for teater- og musikområdet.

Den anden gruppe vedrører de foranstaltninger, der kunne iværksættes for at aktivere de passive dagpengemidler.

Den tredje og sidste gruppe vedrører, hvilke uddannelser den ledige må deltage i uden at miste dagpengereetten.

I forbindelse med den første gruppe vil jeg gerne sige noget om de principper, der er i de gældende regler. Dagpengesystemets regelsæt hviler på principper, der skal sikre, at arbejdsløshedskassemedlemmer får kompensation for det indtægtstab, der skyldes ufrivillig ledighed af kortere varighed.

Det er i denne forbindelse grundlæggende, dels at dagpengemodtageren er ledig, dels at dagpengemodtageren står aktivt til rådighed for arbejdsmarkedet.

Det er imidlertid også vigtigt, at regelsættet i sig selv ikke giver mulighed for, at statskassen kommer til at betale for arbejde, som kan lønnes på normal vis.

Jeg tror også, at Det Radikale Venstre og SF vil være enige med mig i, at det er vigtigt både for den ledige og for samfundsøkonomien, at regelsættet motiverer den ledige til hurtigst muligt at få normal beskæftigelse igen.

Reglerne må imidlertid indrettes på en sådan måde, at de ledige i længere ledighedsperioder mindst muligt hindres i at deltage i samfundsmæssige aktiviteter, det være sig fritidsaktiviteter, der ikke kan betragtes som arbejde i gængs forstand, såvel som aktiviteter, der måske nok ville kunne udføres som lønnet beskæftigelse, men som der ikke er økonomisk basis for at få udført med løn.

Aktiviteter, der kan betragtes som fritidsaktiviteter eller hobby, giver ingen problemer i forhold til dagpengesystemet. Ledige dagpengemodtagere har allerede i dag mulighed for at deltage i sådanne aktiviteter i ubegrænset omfang, når blot de er aktivt arbejdssøgende og i øvrigt opfylder dagpengesystemets rådighedskrav.

De sidstnævnte aktiviteter vil først og fremmest være arbejdsopgaver, der udføres ulønnet på frivillig basis i organisationer og foreninger. På dette område er der i dag begrænset mulighed for at udføre sådanne opgaver uden dagpengemæssige konsekvenser, dvs. fradrag i dagpengene.

[Arbejdsministeren]

Jeg er enig med forslagsstillerne i, at det er vanskeligt at forstå, hvorfor medlemmer, der har deltaget i sådanne aktiviteter, mens de var i beskæftigelse, ikke kan fortsætte med dette, når de bliver ledige, og den store ledighed gør det ekstra påtrængende at få løst dette problem.

Der er da også overvejelser i gang om, hvorledes dette kan løses på en tilfredsstillende måde for alle parter, men det må være på en sådan måde, at der ikke sker en begrænsning af lønarbejdet. Det er planen, at de ændrede regler skulle udstedes i den nærmeste fremtid, men jeg er naturligvis villig til at lade det videre arbejde bero på drøftelserne af principperne i forbindelse med behandlingen af de to beslutningsforslag.

Den del af de radikale forslag, som går ud på, at de ledige skal kunne udføre ulønnede arbejdsopgaver hos offentlige, halvoffentlige eller private arbejdsgivere uden at miste dagpenge, er nok den, der rejser de fleste spørgsmål – spørgsmål, som må overvejes grundigt i forbindelse med de forhandlinger, der i henhold til finanslovaftalen skal optages i de nye år, om initiativer til, at der på udgiftsneutral måde kan gøres en ekstraordinær aktiveringsindsats for ledige. Praktikperioder i forbindelse med et uddannelsesforløb kan vise sig at være nøgleord i den sammenhæng.

Hvad angår den del af de radikale forslag, der går på en udvidelse af mulighederne for at deltage i undervisning, samtidig med at man får dagpenge, kan jeg sige, at jeg naturligvis er enig i, at det er fornuftigt og rigtigt, at de ledige bruger ledighedsperioden til at dygtiggøre sig. Det forøger uden tvivl mulighederne for igen at komme i arbejde.

Men jeg mener nu, at der allerede i dag er meget gode muligheder for at kvalificere sig i ledighedsperioder. Efter de gældende regler, som blev indført i 1986, kan man bevare dagpengeretten ved deltagelse i alle former for dagundervisning, der ikke er godkendt som støtteberettiget efter loven om Statens Uddannelsesstøtte eller berettiger til godtgørelse efter lov om arbejdsmarkedsuddannelser.

Man kan deltage i op til 20 timers ugentlig dagundervisning på hf enkeltfagskurser, og undervisningen kan kombineres med samme eller anden form for undervisning om aftenen. Man kan også deltage i undervisning på folke-

skolens 8.-10. klassetrin, og hvis der er tale om undervisning efter kl. 16.00 eller i weekenden, gælder der ingen begrænsninger.

Alt i alt er der i dag vide rammer for, hvad man kan deltage i af undervisning, samtidig med at man får dagpenge. Jeg er imidlertid positiv over for overvejelser om at udvide rammerne yderligere, forudsat at man ikke bryder afgørende med rådighedsprincippet og kravet om at være aktivt arbejdssøgende, som naturligvis også må gælde for dagpengemodtagere, der deltager i undervisning. Det skulle endvidere gerne undgås, at dagpengesystemet bliver et alternativ til SU-systemet.

Jeg vil afsluttende gentage, at jeg har stor sympati for intentionerne bag forslagene, og jeg er derfor positivt indstillet over for en nærmere drøftelse af retningslinjerne for tilrettelæggelse og udformning af nye regler på området. Jeg synes, det primært må overvejes, om der skal skabes mulighed for forsøgsordninger.

Med henblik på de kommende overvejelser vil jeg gerne understrege, at den aktivering, vi skal nå frem til, omfatter arbejdsløshedskassemedlemmer, og at ordningerne derfor må tilrettelægges sådan, at de respekterer de grundlæggende principper i arbejdsløshedsforsikringssystemet.

Jeg vil også gerne gøre det klart, at der i overvejelserne om ordningerne må tages en række samfundsøkonomiske hensyn. Jeg mener derfor, at vi allerede i de indledende overvejelser må have nogle faste holdepunkter.

For det første at ordningen må være udgiftsneutral for de offentlige kasser og således ikke må føre til merudgifter hverken for staten eller kommunerne.

For det andet at ordningen ikke må føre til reduktion af det samlede udbud af egentlig lønnet arbejde.

For det tredje vil det naturligvis være uacceptabelt, hvis indførelsen af ordningen kunne medføre, at der med en stigende beskæftigelse i forbindelse med ny økonomisk vækst optræder flaskehalsproblemer samtidig med et meget højt ledighedstal. Situationen i midten af 1980'erne var slem nok endda ved et ledighedstal på ca. 220.000. Alle vore arbejdsmarkedspolitiske bestræbelser har jo hidtil gået ud på at sikre, at flaskehalsproblemerne først opstår ved et lavere ledighedstal. Nu skal vi passe på, at vi ikke gennemfører ordninger, der vir-

[Arbejdsministeren]

ker den modsatte vej. Det må derfor stå fast, at de, der er med i ordningen, med kort varsel skal kunne formidles til almindelige job; ellers kan det sidste blive værre end det første.

Endelig for det fjerde: Der kan ikke udbetales dagpenge som vederlag for arbejde, og vi må derfor, hvis vi ønsker at betræde den vej, vi har beskrevet her, finde frem til en form for konvertering af dagpenge til en aflønning eller ydelse.

Vi har altså stor sympati for de ideer, de intentioner, der ligger bag forslaget. Vi skal holde hjertet varmt i denne sag, for der er mange mennesker, der trænger til at få løsnet nogle for stramme bånd, men jeg beder om, at vi samtidig holder hovedet koldt og nøje analyserer og overvejer de konsekvenser, vore ændringer måtte få for hele systemet og for samfundsøkonomien.

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Det Radikale Venstre har fremsat forslag til folketingsbeslutning om kontanthjælpsmodtageres ret til at udføre ulønnet arbejde og dermed slippe de ledige løs. Samtidig har SF fremsat forslag om ændring af arbejdsbegrebet. Begge forslag tager fat i diskussionen om aktivering af kontanthjælpsmodtagerne.

Indledningsvis vil jeg fremhæve, at intentionerne i beslutningsforslag nr. B 33 ligger helt på linje med mine tanker om, at mulighederne for at aktivere kontanthjælpsmodtagerne skal udvides. Jeg synes, det er positivt, at så mange som muligt bidrager med ideer og forslag til, hvordan passive ydelser kan anvendes aktivt. Jeg vil derfor også gerne være med til at arbejde videre med nogle af ideerne i forslaget. Der er dog også nogle elementer i forslaget, som jeg ikke kan tilslutte mig, og det vil jeg vende tilbage til senere.

Først vil jeg imidlertid tillade mig at gøre opmærksom på, at vi jo allerede er kommet et stykke ad vejen med at aktivere kontanthjælpsmodtagerne. Her tænker jeg selvfølgelig på ungdomsydelsen for de 18-21-årige og også på forslaget om aktivering af de 21-24-årige. Det fremgår af beslutningsforslaget, at aflønningen skal svare til den lediges kontanthjælp, og at den skal beregnes på basis af den overenskomst-mæssige timeløn på det pågældende område.

I det oprindelige forslag til ungdomsydelse var man også inde på det. Man fandt, at lønnen eller indtjeningen ikke skulle overstige den gennemsnitlige kontanthjælp for yngre kontanthjælpsmodtagere, eller sagt på en anden måde, at den gennemsnitlige kontanthjælp skulle omregnes til et vist antal timer ud fra den overenskomst-mæssige løn. Det oprindelige ungdomsydelsesforslag blev ændret, efter at man var blevet enig om en særlig projektløn med beskæftigelse i 20 timer om ugen, svarende nogenlunde til kontanthjælpsniveauet.

I ungdomsydelsesordningen ligger endvidere en udvidelse af arbejdsbegrebet. Retten til aktivering kan erstattes af at deltage frivilligt i ulønnede aktiviteter, som i gennemsnit svarer til 20 timers beskæftigelse om ugen. Der er således i den sammenhæng åbnet mulighed for deltagelse i bl.a. ulønnede kulturelle eller kunstneriske aktiviteter, som træder i stedet for beskæftigelsestilbudet.

I tilknytning til ungdomsydelsesordningen er der desuden åbnet mulighed for at udbetale kontanthjælp til unge, som deltager i særligt tilrettelagte aktiverende tilbud. Det kan f.eks. være forskellige former for arbejdspraktik i offentlige, halvoffentlige eller private virksomheder.

Nogle af problemerne med ungdomsydelsesordningen var bl.a. at få de faglige organisationer til at acceptere, at de unge blev beskæftiget på deltid og til en lavere løn, f.eks. projektløn. De samme problemer vil, som det også nævnes i bemærkningerne til forslaget, opstå, når beskæftigelse kan ske på nedsat tid.

Jeg vil i den forbindelse nævne, at vi i Socialministeriet netop i disse dage forhandler med Husligt Arbejder Forbund om at færdiggøre en førlørdning på hjemmehjælpsområdet. Hensigten er, at de unge skal være føl hos hjemmehjælperne og indgå i visse afgrænsede arbejdsopgaver. De unge bliver således beskæftiget inden for et område, som måske på længere sigt kan motivere og give dem mulighed for en uddannelse og beskæftigelse inden for ældreområdet. Jeg kunne forestille mig, at sådanne ordninger også vil kunne forhandles på andre områder.

Der ligger i forslaget, at der ikke skal foretages fradrag for ulønnet arbejde udført for foreninger og organisationer, der hovedsagelig betjenes af frivillig, ulønnet arbejdskraft. Jeg

[Socialministeren]

vil gøre opmærksom på, at der ikke er noget i lovgivningen, som hindrer, at kontanthjælpsmodtagere udfører ulønnet arbejde. Det eneste krav er, at de skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Kontanthjælpsmodtagerne bliver først trukket i kontanthjælp, når de har en indtægt. Jeg kan derfor kun opfordre til, at ordningen med frivilligt, ulønnet arbejde udbredes noget bedre.

Jeg vil i den forbindelse benytte lejligheden til at gøre opmærksom på nogle af de erfaringer, vi allerede har gjort. I Socialministeriet har vi igangsat forsøg med et kommuneprojekt: »Der er brug for alle«. Hensigten med forsøget er at aktivere langvarigt ledige, kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister. En del af dette forsøg retter sig netop mod, at kontanthjælpsmodtagerne og førtidspensionisterne påtager sig ulønnet, frivilligt arbejde for foreninger og organisationer.

Det frivillige arbejde bliver formidlet af frivillighedsformidlingen. I frivillighedsformidlingen kan organisationerne efterspørge arbejdskraft, og de frivillige kan melde sig og søge ulønnet, frivilligt arbejde. Frivillighedsformidlinger har været kørt som forsøg flere steder i landet med tilskud fra Socialministeriets udviklingsmidler.

På baggrund af erfaringerne herfra er der afsat midler til at etablere et center for frivilligt socialt arbejde i Odense. Herfra skal bl.a. formidles erfaringer fra de eksisterende projekter med frivillighedsformidlinger og støtte til etablering af nye frivillighedsformidlinger.

Der lægges i det ene beslutningsforslag op til, at der skal skabes øgede muligheder for deltagelse i undervisning, når man er på kontanthjælp, og jeg kan kun være enig i, at det er en god idé at dygtiggøre sig, når man er ledig i en kortere eller længere periode. Jeg vil da godt nævne, at det i dag er muligt at deltage i undervisning svarende til 8.-10. klassetrin. Der er endvidere mulighed for at deltage i undervisning i op til 20 timer om ugen inden kl. 16, herunder også hf-enkeltfag, og efter kl. 16 er der ingen begrænsninger på, hvilke former for undervisning man kan deltage i.

Mulighederne for at deltage i undervisning er således allerede i dag relativt store, og hvis mulighederne for at deltage i undervisning skal udvides, vil det kræve nogle regler, som modvirker, at alle uddannelsessøgende i stedet for at modtage SU ender på kontanthjælp.

Jeg er som sagt meget positiv over for forslagene, men jeg vil dog nævne et lille men til forslagene, som jeg ikke kan tilslutte mig. Det drejer sig primært om rådighedsforpligtelsen. Så længe kontanthjælpsmodtagere på eget initiativ deltager i frivilligt arbejde eller undervisning, skal de stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Jeg mener, at vi også i fremtiden skal fastholde denne forpligtelse. Jeg vil derfor helt afvise forslaget om, at kontanthjælpen skal kunne medtages til udlandet. Når man opholder sig i udlandet, står man ikke til rådighed for arbejdsmarkedet.

Endvidere vil jeg fastholde, at selv om der indgås en kontrakt med kontanthjælpsmodtageren, skal vedkommende stadig stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Det gælder også i dag, når unge deltager i beskæftigelsesforanstaltninger. Kun unge, som placeres i en privat virksomhed med løntilskud, skal ikke stå til rådighed i ansættelsesperioden.

Jeg ved, at hovedparten af kontanthjælpsmodtagere kun modtager hjælp i en kortere periode. Det vil derfor være u hensigtsmæssigt at binde dem kontraktligt til aktiviteter på kontanthjælp. Det må være sådan, at de kan tiltræde et job, når et sådant bliver dem anvist. Jeg synes, det er vigtigt, at vi har fleksible løsninger, men vi må sørge for, at det stadig er attraktivt at være på arbejdsmarkedet. Det får vi imidlertid lejlighed til at drøfte indgående, både i udvalget og som opfølgning af finansloftallet for 1992.

Til slut vil jeg gøre opmærksom på, at jeg som hidtil også fremover vil arbejde på at styrke aktiveringslinien. Som nævnt er vi allerede kommet et stykke ad vejen med de unge, men hensigten er på længere sigt, at alle kontanthjælpsmodtagere skal inddrages i aktivlinien. Min holdning er, at det for alle parter er bedst, at folk yder noget for de penge, de modtager. Derved bevarer folk deres selvtægt og deres medansvar og indgår i en social sammenhæng, samtidig med at samfundet får gavn af de mange midler, som nu anvendes, uden at modtagerne hjælpes i gang.

Den fg. formand (Stavad):

Jeg skal gøre opmærksom på, at taletiden efter ønske fra ordførerne er fastsat til 15 minutter for ordførerne i første omgang.

Jytte Andersen (S):

Der er ingen tvivl om, at arbejdsløsheden er den største trussel imod vores velfærdssamfund, og derfor er det også både heldigt og lykkeligt, at vi her i Folketinget mærker et stigende pres fra befolkningen, som synes, det er hul i hovedet, at der er så mange opgaver, som ikke bliver løst, samtidig med at der er så mange, der går ledige og ikke må foretage sig noget fornuftigt. Jeg synes faktisk, det er et godt tegn i tiden, at befolkningen, kommunerne, organisationerne og partierne efterhånden begynder at presse på og bryde nogle lanser på noget, som ellers var givet i nogle af de systemer, vi har opbygget igennem årene.

Den vigtigste politiske opgave, som vi ser det i Socialdemokratiet, er at accelerere og aktivere ad de traditionelle veje, erhvervspolitisk og uddannelsespolitisk – både for de unge og for de ældre – forskning og udvikling, men som sagt også at gå nye veje. Således har vi et forslag om at styrke borgernes rettigheder, når det drejer sig om at få passet deres børn, og når det drejer sig om hjemmehjælp til de ældre.

Vi mener også, det er på tide, at vi tager et opgør med de meget stive kasser og lukkede båse fra statens dagpengekasse til kommunernes kasse i den anden ende.

Vi er altså mere end villige til at gå nye og alternative veje for, at de langtidsledige, de unge ledige, de udsatte grupper og mennesker med større eller mindre handicap får en plads i arbejdslivet. Vi kan ikke blive ved med at betale os fra, at en stor gruppe af befolkningen er sat uden for døren, og vi har et fælles moralsk ansvar for at gribe ind mod den menneskeligt og samfundsøkonomisk ødelæggende store arbejdsløshed. Det er klart, at vi står over for en situation, hvor vi er nødt til at omdefinere arbejdsbegrebet, og hvor vi skal turde gå nye veje i arbejdsmarkedet i grænselandet imellem den offentlige og den private sektor.

Der er for os at se en masse ting, vi kan gå i gang med: Start af virksomheder på utraditionelle erhvervsområder, forureningsbekæmpelse, bedre miljø, kultur, idræt, utraditionelt kulturelt og socialt arbejde, omsorg for mennesker, forskning og uddannelse, byfornyelse, byrengøring, naturbevarelse og -vedligeholdelse og mange andre forslag. Med andre ord skal vi prøve at understøtte noget af den skov, der er af selvgroede initiativer, og lade dem løftes

op i lyset. Der er mange muligheder, både inden for den økonomi, vi har i staten og i kommunerne i forhold til dagpenge, førtidspension og bistandshjælp.

Jeg vil godt afslutningsvis i min del af Socialdemokratiets indlæg pege på den skillelinje, der er i tankegangen imellem De Radikales forslag og SF's forslag og den tankegang, vi har i Socialdemokratiet. Vi synes overordnet, at det, man skal bruge mange kræfter på, er at støtte projekter og arbejdspladser af mere eller mindre traditionel karakter, så projekterne får økonomi, så de kan løfte sig til at ansætte mennesker, hvad enten det er arbejdsløse, bistandsklienter, førtidspensionister eller måske nogle af dem, der meget snart mister retten til dagpenge. Vi er en smule bekymrede for, hvis man genererer hele det nye arbejdsmarked, det tredje arbejdsmarked, ved dagpenge til personer. Det er selvfølgelig noget, vi skal diskutere, og som vi skal prøve at udvikle modeller for.

Vi synes, det er godt, at der er frodighed i ideerne i øjeblikket, og vi mener, at vi skal bruge de næste par måneder til at finde ud af, hvordan vi kan konkretisere de mange ideer, der kommer både fra os her i Folketinget, fra kommunerne og fra de ledige selv.

Ole Vagn Christensen (S):

Vi har fremlagt 20 gode ideer, hvori indgår det tredje arbejdsmarked. SF har fremsat et forslag om ændring af arbejdsbegrebet, og De Radikale har fremsat forslagene om at »slippe de ledige løs«. Alle er vi enige om intentionen, at ledige skal have flere rettigheder, men også reelle muligheder for aktivering.

Vi har som sagt foreslået et tredje arbejdsmarked som det aktiverende instrument, der skal give et højt antal varige arbejdspladser med samfundsnyttigt arbejde til gavn for os alle og for de mange, der udstødes på grund af manglende muligheder for beskæftigelse, eller som ikke er i stand til at klare højeffektivitets-samfundets arbejdskrav.

Finansieringen kunne bl.a. være den statslige udgift til dagpenge. Vi finder ligesom De Radikale, at der, hvor det er hensigtsmæssigt, f.eks. ved enkeltopgaver af kunstnerisk eller kulturel art, kan gives mulighed for at aftale, at ledige i perioder fungerer som frivillig, ulønnet arbejdskraft, samtidig med at der udbetales dagpenge.

[Ole Vagn Christensen]

Vi lægger vægt på, at der er aftaler på området. Det fremgår af det, jeg her har sagt, og af indholdet i »Det tredje arbejdsmarked«, som for os står som det arbejdsmarked, der fungerer i den ikkekonkurrenceprægede sektor, at vi mener, at der er mulighed for at opstille fornuftige modeller på aftalebasis.

Vi finder også som De Radikale, at der skal være øgede muligheder for deltagelse i undervisning uden tab af dagpengeret.

Vi er enige i hensigten om at få flere i meningsfuldt arbejde. Når det derimod drejer sig om det frivillige arbejde hos private, er dette efter vores opfattelse en farlig vej, ja, det er en ladeport med hensyn til sort arbejde og dagpenge. Og hvad værre er: det er ikke svært at forestille sig, at det vil føre til udstødning af ordinært ansatte til fordel for gratis arbejdskraft.

Lad mig slutte af med at sige, at der er punkter i det radikale forslag, som vi ikke kan se de store problemer i, men der er også punkter, som vi har svært ved at se skulle kunne realiseres. Imidlertid har vi med det tredje arbejdsmarked en stor fælles opgave foran os, og derfor går vi positivt ind i drøftelserne om aktivering og ret og muligheder for de arbejdsløse. Vi finder det passende, at vi kunne begynde aktiveringen med den gruppe på 6.000, som står over for at miste dagpengerettigheden, ved at give dem mulighed for en 2-årig beskæftigelse.

Pernille Forchhammer (S):

Så kommer den tredje socialdemokratiske musketer, og det, jeg skal beskæftige mig med, er fortrinsvis beslutningsforslag nr. B 33.

Jeg vil godt starte med at sige, at dette forslag nok skal roses, men jeg mener ikke, som det er fremgået af pressen, at det skal kvæles i velvilje. Jeg vil derfor forsøge at begrænse eventuel overflødig ros af forslagsstillerne. Men lidt skal der dog til. Det er et godt forslag med nogle gode intentioner, og vi mener, som det allerede er sagt, at det er uhyre velegnet til at indgå i forhandlingerne efter jul om aktivering og beskæftigelse.

Forslagets store force er, at det henvender sig til alle på kontanthjælp, og dermed bryder det med de aldersopdelte initiativer, vi hidtil har set på området. Det er heller ikke et forslag, som bærer præg af samfundsvang af det enkelte menneske til at deltage i én bestemt

ordning, eller bærer præg af en vi-ved-bedreholdning. Der er derimod tale om et forsøg på at udvide den enkeltes muligheder for at bruge og udvikle sig selv gennem forskellige tilbud. Det synes vi er godt.

Vi kan tilslutte os intentionen bag forslaget om, at kontanthjælpsmodtagere skal have mulighed for at være aktivt beskæftiget. Det er vigtigt, fordi det vil medvirke til at afkriminalisere ting, som aktive kontanthjælpsmodtagere i dag allerede har fundet ud af, fordi det vil betyde, at kontanthjælpsmodtagere i højere grad vil kunne beholde eller udvikle deres personlige netværk, og fordi kontanthjælpsmodtagere får mulighed for at spille en anerkendt, aktiv rolle i udviklingen af vores fælles samfund. Det sidste mener vi er uhyre vigtigt for velfærdssamfundets og demokratiets fremtid.

Vi mener, det er rigtigt at tale om en tidsbegrænset periode. Her er den foreslået til 2 år. Det er en tiltrængt udvidelse af de nuværende 7 måneder, som man kender i ordinære projekter. Til gengæld skal der måske være mulighed for, at man kan udvide perioden, eller for at man efterfølgende kan deltage i et andet tilbud, når perioden er slut. Det vil ikke ødelægge det gode, der er i tidsbegrænsningen, nemlig at den enkeltes situation skal revurderes mindst hvert andet år.

I Socialdemokratiet er vi meget optaget af forslagens problemer i forhold til det ordinære arbejdsmarked, eftersom vi mener, at det vil være uacceptabelt, hvis forslaget vil betyde, at flere ordinære arbejdspladser omdannes til deltidsstillinger for kontanthjælpsmodtagere. Forslagsstillerne har forsøgt at klare det ved at fastholde kontanthjælpsmodtagerne i det sociale system og ved, at der skal forefindes kontrakter ved arbejde, der er almindeligt overenskomstdækket, hvilket vi synes er en god idé.

Vi vil godt i udvalgsarbejdet og i de efterfølgende forhandlinger have afklaret, hvem der skal godkende disse kontrakter, hvordan en kontanthjælpsmodtager f.eks. vil være omfattet af tavshedspligt, hvis man forestiller sig et job i en hjemmehjælpsituation, hvordan vedkommende vil være dækket i forbindelse med eventuelle arbejdsulykker, ved egentlig udnyttelse eller dårlig behandling på arbejdspladsen.

Og så vil vi naturligvis have afdækket, hvordan vi sikrer, at dette forslag ikke kommer til

[Pernille Forchhammer]

at koste almindelige stillinger, og det kan f.eks. ske igennem tryghedsaftaler.

Forslagets største ulempe, sådan som vi ser det, er, at forslagsstillerne for at undgå mange samspils- og definitionsproblemer i forhold til det ordinære arbejdsmarked og den ordinære arbejdsmarkedspolitik holder sig meget stramt inden for kontanthjælpen og det socialpolitiske område. Vi mener, at der også er brug for en koordinering og en større ligestilling mellem beskæftigelsespolitikken for de ledige på dagpenge og på kontanthjælp.

Endelig kunne vi også godt tænke os, at et sådant forslag blev brugt til at undersøge muligheden for, at principperne også kunne komme til at gælde for førtidspensionister, og for, at forslaget også kan komme til at indeholde muligheder for fuldtidstilbud og uddannelsesmuligheder for den enkelte.

Pia Christmas-Møller (KF):

Det Radikale Venstre har med fru Lone Dybkjær i spidsen virkelig fået sat fut i debatten, og det er godt nok. Det er positivt og vigtigt, at vi får en idérigdom og en kreativ proces, ikke mindst op til det forestående arbejde med nye aktiveringsforslag.

Det Konservative Folkeparti er fuldstændig enig i aktiveringslinjen. Faktisk var vi blandt dem, der stod bag den oprindelige omformning af den passive linje til en aktiv linje.

Og meget er virkelig sket siden både på dagpengeområdet og på kontanthjælpsområdet. I modsætning til 1970'ernes helt passive forsørgelsessystem, hvor ledige alene måtte sidde hjemme ved telefonen og trille tommelfingre, indtil den eventuelt ringede, er det i dag sådan, at vi faktisk stiller en række tilbud til rådighed for de ledige. Oven i købet er det sådan, at det på et vist tidspunkt i dagpengeforløbet er en forudsætning for at opretholde dagpengerechten, at et sådant tilbud er modtaget af den ledige.

For så vidt angår ulønnet arbejde under dagpengeperioder er der også sket meget. Vi har fået åbnet adgangen til at deltage i forskellige aktiviteter, også for så vidt angår arbejde i frivillige hjælpeorganisationer. Lad mig pege på, at det i dag er fuldstændig legalt at arbejde som besøgsven i Røde Kors. Vi vil meget gerne se på, om vi kan komme videre ad den vej, sådan som det radikale forslag lægger op til. Vi

må og skal tænke kreativt og fordomsfrit, det kræves simpelt hen af os, ikke mindst med den ledighedssituation, vi står med i dag.

Men når det er sagt, skal vi også passe på, at kreativiteten ikke løber fuldstændig af med os, så vi til sidst risikerer at gøre ondt værre. Jeg mener f.eks., at det er for kreativt at åbne for dagpenge i forbindelse med aktiviteter udført i udlandet. I det hele taget er vi i den konservative gruppe overbevist om, at det vil være en utrolig farlig misforståelse, hvis vi går på kompromis med dagpengesystemets helt fundamentale princip om rådighed.

Og nu jeg er ved betænkelighederne, vil jeg da også lige lufte vores bekymring for dem, der allerede er i beskæftigelse på normale vilkår. Vi må og skal finde veje for de ledige, som ikke fører til bomklodser for dem, der allerede er i beskæftigelse. Vi kan ikke acceptere initiativer, der skubber de beskæftigede ud eller i øvrigt begrænser antallet af normale job. Ubillig konkurrence er ikke en vej frem, når vi ønsker en varig og holdbar løsning på ledighedsproblemet.

Vi vil da godt være med til at kigge på, om også forskellige kunstneriske aktiviteter i større omfang kan gennemføres, uden at det medfører fradrag i dagpenge, men vi har et afgrænsningsproblem, for ingen er vel i virkeligheden interesseret i, at hele vores kulturliv ender med at skulle udføres på dagpenge. I det hele taget er vores primære bekymringer i forbindelse med de radikales forslag af afgrænsningsmæssig karakter.

På kontanthjælpsområdet gør en række af de ting, jeg allerede har nævnt, sig også gældende. Lad mig her pege på, at vi jo i fællesskab med bl.a. Det Radikale Venstre, men også med en række andre partier her i Folketinget, har gennemført en meget vigtig aktiveringsdel for så vidt angår de unge. Vi håber og tror på, at vi kan komme igennem med en udvidelse af ungdomsordningen for de 21-24-årige. Vi mener, at de hidtidige erfaringer på området tilsiger, at vi skal fortsætte ad den vej, vi nu engang har indledt.

Vi mener, det er rigtigt, når socialministeren arbejder på at få gennemført muligheder for nogle følordninger på hjemmehjælpsområdet, og vi mener, det er vigtigt, at den slags ordninger bliver gennemført, så vidt det overhovedet er muligt, i forståelse med de berørte arbejds-

[Pla Christmas-Møller]

markedsparter. Jeg tænker her specielt på den faglige del. Sådan som jeg er underrettet, ser det også ud til at lykkes.

Derudover er der også på kontanthjælpsområdet mulighed for at opkvalificere arbejds-markedsrelationerne. Socialministeren har været inde på, hvilke uddannelsesmæssige muligheder der er. Også på kontanthjælpsområdet vil jeg tilsige en meget stor grad af åbenhed fra Det Konservative Folkepartis side. Lad os kigge på det, lad os undersøge, om vi ikke på en eller anden måde kan gå videre ad de veje, vi har betrådt.

Men det må stå klippefast, at vi fra konservativ side ikke er indstillet på at gå på akkord med det fundamentale princip om rådighed. Vi ønsker heller ikke at gå på akkord med vores nej til tvungen jobrotation, dvs. ubillig konkurrence i forhold til almindelig, veletableret arbejdskraft og for den sags skyld også almindelige, veletablerede private virksomheder. Vi vil heller ikke være med til løsninger, der alene medfører en udvidelse af den offentlige sektor. Jeg mener at vide fra tidligere lejligheder, at det heller ikke er Det Radikale Venstres ærinde. Derfor er det så vigtigt, at vi i fællesskab finder ud af at lave nogle afgrænsninger i selve lovgivningen, så vi undgår en sådan utilsigtet virkning.

Derfor skal min pointe på den konservative gruppes vegne være: Vi tror, at der er behov for noget spræl på området, vi tror, der er behov for, at vi virkelig seriøst går ind og søger nye felter, hvor vi kan åbne for aktiviteter, så vi kan bruge de ressourcer, der er i de lediges rækker, på en konstruktiv måde. Det skal vi af menneskelige grunde, og det skal vi også af samfundsmæssige grunde. Men lad os starte med at gøre det på nogle afgrænsede forsøgsområder, og lad os starte med at gøre det i afgrænsede tidsperioder. Kan vi finde frem til sådanne forsøg og få dem evalueret, så tror jeg, at vi har de bedste muligheder for at finde de holdbare veje ud af det store ledighedsproblem, som vi slås med i øjeblikket.

Jeg vil godt afslutningsvis takke Det Radikale Venstre for, at de har været på banen med disse forslag. Jeg håber, at Det Radikale Venstre er indstillet på, at disse forslag indgår i det videre arbejde, som faktisk hele Folketinget er enig om skal finde sted i foråret. Jeg håber, at vi kan finde fodslag, når det drejer sig om at

gennemføre de nødvendige afgrænsninger, så vi ikke får en utrolig stor bunke utilsigtede virkninger, som på sigt vil virke som en hæmsko; det var ikke lige det, der var meningen.

Helge Sander (V):

Der er blevet sagt meget både for og imod det radikale forslag, men uanset hvad der end er blevet sagt, synes jeg, der er god grund til at sige tak til fru Lone Dybkjær og kompagni for det materiale, der er lagt på bordet, og de tanker, som ligger bag. Det er i hvert fald sjældent, synes jeg, vi har oplevet, at nogle tanker i den grad har præget debatten på arbejdsmarkedsområdet, som netop disse forslag har gjort. Jeg tænker på, at når man i disse dage og uger er til møder i forsamlingshusene, er det disse ting, man diskuterer, for alle erkender, at vi har et problem. Umiddelbart ser det også ud til, at det måske er ret så let at løse, men selvfølgelig er der en række problemer, som vi skal have kigget nærmere på, og det er også allerede fremgået af de foreløbige indlæg. Men at der er et behov for en betydelig opblødning er der vist ikke tvivl om, og det har debatten også allerede vist.

Fra Venstres side skal der selvfølgelig ikke herske spor tvivl om, at vi helst ser, at den størst mulige passive ydelse bliver ændret til en aktiv indsats, ikke bare for at få skabt nogle aktiviteter og nogle værdier for pengene, men i allerhøjeste grad også af rent menneskelige grunde. Men vi tror, der er god grund til, at vi tænker os grundigt om, når vi tager fat på de projekter, som ligger i forslagene. Vi mener selvfølgelig, at vi først og fremmest skal gøre os klart, om vi taler om frivillighed, eller vi taler om tvang, om det vedrører alle, eller det er et begrænset område, vi skal sigte imod. Som fru Lone Dybkjær har nævnt i bemærkningerne, kan vi afgrænse dem, der har været ledige i 3 måneder eller i 6 måneder. Det kunne bare være de unge, de langtidsledige eller måske også, som jeg har bemærket det er blevet nævnt, at man i første omgang koncentrerer sig om nogle forsøg, der tager højde for, både hvilke grupper det indebærer, hvilke opgaver der skal løses og i hvilken periode. Når jeg lægger vægt på det med forsøgene, er det, fordi jeg ser en mulighed for, at vi kan komme i gang hurtigst muligt. Hvis der skal alt for meget udvalgsarbejde og forberedelse til, risikerer vi, at der går

[Helge Sander]

så megen tid, at tankerne efterhånden gror fast sammen med de mange andre ting, vi møder, når vi skal løse problemer om arbejdsløsheden. Så derfor meget gerne nogle kontante forsøg ud fra de tanker, der ligger bag forslagene.

Men vi må ikke glemme, at det handler om, at vi får folk tilbage til en normal beskæftigelse, og jeg synes, det er vigtigt at fastholde en enkelt ting, som jeg bemærkede i arbejdsministerens svar, nemlig hele flaskehalsproblematikken.

Som sagt har vi stor sympati for forslagene, hvad vi også allerede har givet udtryk for i pressen, men hvis vi ikke skal risikere efterfølgende at få megen skældud for nogle ting, som måske ikke fungerer helt efter hensigten, mener vi, det er vigtigt, at vi gør os nogle overvejelser om, hvordan og hvorledes vi under normale vilkår tænker på dem, der er i beskæftigelse, for i realiteten indebærer forslagene, at der stilles gratis arbejdskraft til rådighed for virksomhederne. Enhver virksomhed vil derfor i forbindelse med nyansættelser overveje, om der skal ansættes en rigtig medarbejder til fuld løn, som virksomheden selv skal betale, eller om der skal ansættes en ledig, hvor det offentlige betaler lønudgiften. Hvis der er tale om et job, som en ledig kan udføre, vil den rationelle virksomhed selvfølgelig foretrække den gratis arbejdskraft frem for den arbejdskraft, der skal betales løn til.

Overvejslen om, hvilken type medarbejder virksomheden skal ansætte, er ikke kun relevant ved nyansættelser. Det vil naturligvis også være økonomisk fordelagtigt for virksomheden at skille sig af med de nuværende medarbejdere til fuld løn for så i stedet for at ansætte ledige, som får hele eller måske i hvert fald væsentlige dele af lønnen dækket af det offentlige.

Spørgsmålet er så i allerhøjeste grad: Hvordan undgår vi, at der sker en gradvis bevægelse i virksomhedernes beskæftigelsespolitik, som i sig selv vil være ledighedsskabende? I praksis vil det være umuligt gennem f.eks. lovgivning at sikre, at det kun er i job, der ellers ikke ville blive oprettet, at de ledige bliver beskæftiget.

Forslaget om, at ledige skal passe børn, som vi f.eks. har mødt i debatten på det seneste, er et godt eksempel på, hvordan gratis medarbejdere kan fortrænge rigtige medarbejdere, for hvis ordningen tillades, er der naturligvis in-

gen kommune, der økonomisk er ved sine fulde fem, som vil ansætte pædagogmedhjælpere eller dagplejemødre til fuld løn. Det vil selvfølgelig også være slut med, at kommunerne f.eks. betaler private anlægsgartnere for at pleje deres plæner og parker. Det vil selvfølgelig være lettere at klare det med gratis medarbejdere.

Den private virksomhed, der får dækket en relativ større del af sine omkostninger gennem løntilskud – eller lad os fastholde ordene gratis medarbejdere – fra det offentlige, vil selvfølgelig få en konkurrencefordel i forhold til en konkurrerende virksomhed, der i højere grad beskæftiger medarbejdere til fuld overenskomstmæssig løn. På lidt længere sigt vil konsekvensen naturligvis blive, at virksomhederne vil konkurrere om at omlægge den størst mulige del af medarbejderstaben til ledige med offentlig løn.

Med andre ord vil jeg med disse eksempler sige, at der er stor risiko for, at en meget stærk mekanisme – en ond cirkel – træder i kraft, der vil bevirke, at ledige med løntilskud fortrænger personer med normale overenskomstmæssige forhold på arbejdspladserne. De fortrængte medarbejdere sendes på ledighedsdagpenge, hvorefter de så igen kan fortrænge andre personer i beskæftigelsen. Det er den onde cirkel, som vi ser som den største trussel i hele projektet om, skal vi sige det klassiske arbejdsmarked. Ud over selvfølgelig forventningen om, at vi får stort behov for at få alle ud på det reelle arbejdsmarked, ikke mindst på det private, i løbet af 1990'erne, kan der selvfølgelig også være problemer med at få dem sluset tilbage, hvis de først er i offentlig ansættelse. Det er altså det, vi anser for at være det absolut store problem, som vi også føler vi må rejse i dag for at få det belyst, sådan at vi ikke på et senere tidspunkt kan blive klandret for, at vi kaster os ud i det uden at have overvejet disse, kan vi roligt sige vanskeligheder.

Men der er også noget, som nogle kalder det tredje arbejdsmarked; og et område, hvor vi kender det, er på den kulturelle front, hvor der allerede er en lang række aktiviteter. Vi mener, at hvis vi går ad den vej, er der betydelige muligheder for, at vi roligt kan tage fat med det samme.

Vi skal ikke sætte folk til at grave grøfter, det kan maskinerne klare meget lettere, og vi me-

[Helge Sander]

ner, det er direkte idiotarbejde, som ikke fører til andet end frustration. Til gengæld er der også en masse opgaver, som kan løses, og som der er behov for at få løst, og som vi ikke vil få klaret ad ordinær vej. Hvis jeg f.eks. nævner oprydning, har vi vores strande, vores skove, sågar vores storbyer, hvor der er mange ting at gøre.

Når vi skal liste op, hvilke opgaver der passende kunne løses, synes jeg også, det er positivt, at den debat, som disse forslag har affødt, har medvirket til, at en lang række mennesker og interesseorganisationer har sat sig ned og prøvet at liste op, hvilke ting de gerne vil have løst. Af ikke helt unaturlige grunde har jeg bl.a. fået tilstillet en liste fra Landbrugsraadet, hvoraf fremgik, hvilke opgaver der i allerhøjeste grad kunne løses ude i landdistrikterne, som ikke bliver løst under de nuværende forhold; man kan bare tale om de mange biveje, landbrugsbygninger, som er dårligt vedligeholdt, bygninger, som hellere måtte fjernes og dermed være med til at forskønne landskabet, læhegn, vandløb, skove osv., en lang række ting, som til stor fornøjelse for os alle sammen vil blive smukkere at se på, når de bliver rettet op, så der er i allerhøjeste grad nok at tage fat på.

Også på et område, som jeg kender særdeles godt, nemlig fritidssektoren, det kulturelle område, er der mange opgaver, som kan løses. Det bliver de allerede for en rækkes vedkommende, men det er klart, der er mange flere, og mange af dem, der i dag er ledige, kunne få en dagligdag med indhold i og så samtidig række en hjælpende hånd, hvor der var et stort behov for det.

Til slut vil jeg gerne sige, at vi lægger vægt på, at vi forsøger at få tingene bevæget i en retning, hvor vi får folk kørt ind på det ordinære arbejdsmarked. Der er mange fødeveje, men hvis vi skulle tage 3 ting, som vi føler det er relevant at vi drøfter samtidig med disse ultraditionelle forslag, som vi vil gøre alt for at medvirke til at fremme, ville vi sige, at det er vigtigt, at vi får set på hele det dagpengeområde, som vi nu tager fat på.

Den nødvendige omlægning skulle gerne føre til en større lønspredning med indslusningsløn. Vi mener, det er uheldigt, at en af de værste ting, man får i fødselsdagsgave, når man bliver 18, er, at man bliver tvunget til at gå over

på voksenalderen, der er så høj, at man mange gange ender i arbejdsløshed.

En af de sidste ting – jeg har nævnt det periferisk, men vil gerne understrege det igen – er, at vi mener, at vi i dette samfund i langt højere grad burde fokusere på reelle deltidsmuligheder: en øget flekstid, en øget mulighed for, at den enkelte kan tage del i arbejdsmarkedets opgaver i en situation, som passer den enkelte. Vi nævner altid børnefamilier, men i den anden ende af skalaen har vi også de mere ud-tjente medarbejdere, som vi har diskuteret meget de seneste uger i forbindelse med efterlønnen.

Det eneste, jeg synes, vi skal være opmærksom på og være påpasselige over for, er hele konkurrenceforvridningsproblematikken. Jeg synes, vi møder den oftere og oftere, både med hensyn til nye tiltag, men sågar også på ældre og kendte områder, f.eks. iværksætterydelsen. Alle disse kunstige ting, som vi sætter i gang, må helst ikke få en konkurrenceforvridende effekt. Det synes jeg er skammeligt over for dem, der har sat sig selv i gang og har skabt nogle tiltag, som vi ikke gerne fra offentlig side skulle være med til at vanskeliggøre.

Det korte af det lange er, at disse forslag har sat en debat i gang, som vi håber kan føre til noget godt med det samme, og derfor vil jeg gerne slutte af med at sige endnu en gang: Lad os tage fat på de områder, som er forholdsvis uproblematisk f.eks. i en forsøgsrelation både med hensyn til arbejdets karakter, de mennesker, der kan få mulighed for at løse disse opgaver, og også ud fra et geografisk synspunkt. Vi glæder os til et spændende arbejde, som vi er helt sikre på hverken slutter i aften eller i de kommende uger. Det er en stor opgave, vi tager fat på, men den skal løses.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnal (SF):

Jeg vil godt rette en misforståelse for hr. Helge Sander, som jeg synes ser spøgelse. Det er rigtigt, der skal analyseres fremover, men det er måske rigtigere at få de værste misforståelser aflivet allerede fra start.

Jeg har selv været kreativ på det område, der hedder børnepasning. Jeg kan garantere for, at man ikke behøver at være angst for, at man afskediger ordinært personale, for det må der selvfølgelig være sikkerhed for. I en situation

[Villy Søvnald]

med 40.000 børn på venteliste er diskussionen faktisk ikke om, hvilke aktiviteter vi skal afvikle for at sætte hjulene i sving, men lige præcis, hvordan vi klarer det samfundsmæssige problem, at det for hovedparten af befolkningen forekommer totalt absurd, at vi har 300.000 ledige, samtidig med at vi har en række uløste problemer i den offentlige sektor. Når vi så oven i købet på et område kan præstere det regnestykke, at den samfundsmæssige udgift ikke stiger, fordi det hul, der er mellem løn og dagpenge, dækkes så rigeligt af forældrebetalingen, vil jeg godt sige, at man skal have læst ideologi i mange år og ikke have haft berøring med virkeligheden, hvis man stadig vil fastholde det ideologiske princip, at 40.000 børn ikke må passes, og at det antal mennesker, der får arbejde, ikke må få det, selv om det ikke rykker ved den samfundsmæssige økonomi. Jeg vil godt spørge hr. Helge Sander: Virker disse oplysninger ikke så beroligende på Venstre, at der bliver én anfægtelse mindre?

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Selv om jeg ikke er pædagog, kender jeg selvfølgelig godt disse tal og erkender også, at der ligger en stor opgave, men jeg vil fastholde, at der er ingen kommuner, der vil nyansætte folk på normale vilkår, når man har denne mulighed. Det var bare det, jeg gjorde opmærksom på, og det er et eksempel, der er aktuelt, og jeg synes, det er særdeles relevant, fordi hr. Villy Søvnald både sidder i en kommune og i Folketinget, hvor vi arbejder med disse problemer.

Det eneste, jeg forsøgte at belyse med det eksempel, jeg gav, og det gælder også for andre områder, var, at når man kan få den økonomi i ansættelsen af de ledige, ansætter man ikke ordinære pædagoger. Det var det, jeg søgte at belyse, og det vil jeg mene er korrekt.

Jes Lunde (SF):

Arbejdsløsheden i Danmark er nu oppe over 300.000, og det er ikke uden grund, at de fleste partier efterhånden har erkendt, at det er Danmarks største problem.

Arbejdsløsheden er en svøbe for den enkelte, der bliver ramt. Den giver et stort økonomisk tab, den er socialt ødelæggende, for den truer med at vælte den lediges tilværelse, både

fordi den kan tvinge mennesker fra hus og hjem, og også fordi man mister de kollegaer, som man er vant til at være sammen med, og i mange tilfælde er den også en meget hård psykisk belastning, fordi en arbejdsløs let føler sig kasseret, sat uden for, berøvet muligheden for at føle sig nyttig og muligheden for at yde en indsats i tilværelsen.

Der findes ingen undskyldninger for at acceptere arbejdsløsheden; den er udtryk for en umenneskelig politik. Derfor har det længe været SF's allervigtigste sag at få arbejdsløsheden afskaffet, og det er der mange veje til, f.eks. en erhvervspolitik, der kan skabe nye job i både den private og den offentlige sektor, løsning af de mange uløste offentlige serviceopgaver, større uddannelsesindsats, bedre fordeling af arbejdet, så vi lægger fritiden hos dem, der har behov for den, og ikke hos dem, der ikke ønsker at have den tvangsmæssigt døgnet rundt.

Det, vi i dag skal diskutere, er et hjørne af problemet, nemlig hvordan vi kan nedbringe arbejdsløsheden ved at give de ledige lov til at lave noget fornuftigt, mens de er på dagpenge eller bistandshjælp, og hvordan nogle af de kroner, der i øjeblikket bruges passivt, kan gives ud på en måde, så vi får løst nogle samfundsopgaver og skabt livsglæde. Det er i den forbindelse meget glædeligt, at der nu er bred politisk interesse for at gøre noget ved sagen, det har vi sandelig savnet meget længe.

Jeg vil ikke bruge min taletid på beklagelser, men komme til sagen. Efter SF's opfattelse er betingelsen for et godt resultat, at partierne også i praksis er villige til at se fordomsfrit på forslagene til, hvordan vi kan nedbringe ledigheden og benytte de mange ledige timer i samfundet konstruktivt. SF kan med det samme tilslutte sig De Radikales forslag om, at det skal være tilladt folk på dagpenge og kontanthjælp at udføre ulønnet arbejde for foreninger, organisationer m.v., der hovedsagelig betjener sig af frivillig, ulønnet arbejdskraft, og også at udføre ulønnet kunstnerisk virksomhed. Disse ideer ligger helt i tråd med SF's tanker på området, som man kan se i det beslutningsforslag, vi selv har til behandling i dag.

Vi ønsker at gå noget videre, så konkrete, veldefinerede, samfundsrelevante projekter efter kommunal godkendelse også kan berettigt til, at man bevarer dagpenge og kontanthjælp.

[Jes Lunde]

Den type projekter kendes allerede fra de vilkår, der er etableret for unge i det forlig, SF og regeringen m.fl. indgik i foråret 1990, og i SF er vi klar til at udvide disse veldefinerede vilkår til også at gælde for de ledige på dagpenge og kontanthjælp, der har lyst, og som er blevet mere end 21 år.

SF kan også umiddelbart tilslutte sig De Radikales forslag om, at der skabes øgede muligheder for at deltage i undervisning uden fortabelse af dagpenge og kontanthjælp.

De Radikale peger på ret til udvidet grad af deltagelse i enkeltfagskurser med henblik på hf eller folkeskolens afgangsprøver. SF ser også gerne en udbygning af voksenuddannelsesstøtten, VUS, med en orlovsret, så både ledige og beskæftigede får mulighed for at uddanne sig. For de beskæftigede er det så tanken at etablere en jobrotation, som det allerede kendes, hvor en ledig kan komme ind og udfylde pladsen på virksomheden, mens den beskæftigede er på uddannelse.

Efter SF's opfattelse er det også oplagt at aktivere dagpengene og kontanthjælpen på det ordinære arbejdsmarked. Også her kan vi principielt følge den radikale tankegang.

Vi har f.eks. peget på det vanvittige i, at mange kommuner ikke har råd til en ordentlig indsats til hjemmehjælp og børnepasning, samtidig med at staten bruger milliardvis af kroner på passive dagpenge. Det er oplagt at tænke over metoder til at bryde den onde cirkel, og der er da også foreløbig tre på bordet.

For det første SF's forslag om at give kommunerne de statslige dagpengebesparelser til gengæld for en konkret og forpligtende målopfyldelse: afvikling af ventelister på børnepasning og bedre niveau i hjemmehjælpen. Det var den konstruktion, vi præsenterede i vores ændringsforslag til finansloven, hvor staten altså forpligter kommunerne på, at de inden et eller andet årstal, f.eks. 1995, har afviklet ventelisterne på børnepasning.

Vi ved, at det betyder, at man er nødt til at ansætte så og så mange flere, og det giver staten en dagpengebesparelse, og den kan vi så overføre en bloc til kommunerne.

De kommuner, som allerede nu for egne skattekroner er kommet langt på dette område og er tæt på en målopfyldelse, får den fordel, at de måske endda kan nedsætte deres skat.

Andre kommuner, som er langt bagud i forhold til en sådan målopfyldelse, vil få et problem og vil nok skulle sætte skatten op, men samlet set vil det være meget billigere at løse problemerne på denne måde. Der ligger beregninger, som viser, at man for 175 mio. kr. skulle kunne fylde det gab ud, der er.

For det andet ligger der Thistedmodellen, eller vi kunne lige så godt kalde det Koldingmodellen, for begge kommuner har fremsat konkrete forslag. Det drejer sig om, at kommunerne her definerer et afgrænset projekt, og de anmoder så om at få overført de sparede dagpenge, så de selv kan supplere op til overenskomstmæssig løn for at få løst forskellige typer opgaver.

Endelig ligger der for det tredje den radikale model, der omfatter både det private og det offentlige arbejdsmarked, og her kan de ledige så frivilligt vælge i en periode at arbejde uden løn i et antal timer, der ganget med overenskomstmæssig timeløn matcher det, de får udbetalt i dagpenge.

Der er desværre i de sidste to modeller, så kort som de foreløbig er beskrevet, nogle risici for, at man i private og offentlige virksomheder fyrer ordinær arbejdskraft for i stedet at tage støttede personer ind. Det er et tema, som flere ordførere har været inde på allerede, og jeg må også sige, at det selvfølgelig er et problem, vi ganske enkelt må have løst, før vi kan komme videre med sagen. Ingen af os kan være tjent med at lave det, som Arbejdsgiverforeningen så smukt har beskrevet som Ebberød Bank. Det er ikke hensigten med de forslag, der er fremsat, og derfor forventer jeg også, at vi kan blive enige om at undgå den slags misbrugsmuligheder.

Hvis ordningerne skal blive en succes, må vi sikre, at de bliver en kilde til nyskabelse, kreativitet og dynamik, og at de ikke bliver kvalt i misbrug.

SF er klar til en fordomsfri drøftelse af, hvordan vi kan sikre det, og det er vores håb, at vi kan få vedtaget alle tre modeller parallelt, så vi altså satser på alle områder med alle de metoder, jeg her har beskrevet, både den, der lå i SF's ændringsforslag, Thisted/Koldingmodellen og den model, der ligger i De Radikales udspil både på det offentlige og på det private arbejdsmarked, hvis vi vel at mærke kan få knyttet de rigtige betingelser til dem. På

[Jes Lunde]

den måde kan der blive tale om et gennembrud i indsatsen mod arbejdsløsheden.

SF vil i den forbindelse som vores idé foreslå, at en kontrakt om at tage ledige ind på de skitserede vilkår skal godkendes af de ansatte. Det vil give den hovedlinie, at man ude på arbejdspladserne vil overveje ordningens konkrete berettigelse, hvor der er tale om noget nyskabende, en ekspansion, som ikke umiddelbart kan bære på almindelige præmisser, og at man på den anden side helt oplagt vil blokere en kontrakt, hvis der er risiko for, at den presser ordinær arbejdskraft ud, og det er vel også sådan, vi ønsker linien trukket herinde. De ansatte ude på den enkelte virksomhed må være de nærmeste til at foretage den konkrete vurdering, idet det er dem, der skal leve med konsekvenserne af beslutningen. Man kunne også kalde det direkte demokrati og ansvarliggørelse.

Med hensyn til de mekanismer, der i øvrigt skal etableres som et værn mod misbrug, vil vi gå positivt ind i de kommende diskussioner. Vi vil lytte til de betænkeligheder, der kan anmeldes over for de forskellige modeller, og vi vil se på de konkrete ideer, der kommer, om at løse problemerne.

Endelig skal man selvfølgelig gøre sig klart, at når man laver sådan nogle nyskabelser, er der altid risiko for fejl, men det må bare ikke medføre, at vi ikke tør handle. Derfor kan det måske være klogt at definere en eller anden forsøgsperiode, så vi efter en nærmere aftalt tidsperiode kan gribe ind og rette op på eventuelle vildskud eller eventuelle mangler i de forslag, som vi kommer frem til.

Jeg vil gerne slutte med at understrege, at det er meget vigtigt for SF, at der kommer til at ske noget markant på dette område i løbet af meget kort tid.

Vi er indstillet på en forhandling i januar-februar måned med henblik på at etablere nye ordninger i det tidlige forår. Den velvilje, som udtrykkes i dag, må gøres konkret, for det må ikke løbe ud mellem fingrene på os, så den generelle velvilje aldrig når at blive udmøntet i egentlig lovgivning. Vi skal have gjort det her konkret i løbet af meget kort tid, de ledige kan simpelt hen ikke vente længere på, at denne nytænkning viser sig i praktisk handling, så SF vil presse på for et hurtigt resultat.

Niels Højland (FP):

Som det er sagt af mange tidligere ordførere, er intentionerne bag forslaget positive, og Fremskridtspartiet kan umiddelbart støtte tanken om at give dagpenge- og bistandsmodtagere større bevægelsesfrihed på arbejdsmarkedet. Vi er blot meget opmærksom på de konsekvenser, som de foreliggende forslag vil få, og jeg vil gerne anholde vigtigheden af, at forslagene f.eks. ikke kommer til at virke som indirekte offentlig erhvervsstøtte til enkelte virksomheder og institutioner.

Forslagene er interessante, fordi det, der nu skal ske, er, at de ledige skal frigøres fra den spændetroje, som staten via Folketinget oprindeligt har påtvunget dem. Det, der skete, var, at staten – jeg tror, det var omkring 1969-70 – nationaliserede arbejdsløshedsforsikringerne og i forbindelse med etableringen af disse nationaliseringer skabte nogle meget præcise og ufravigelige betingelser for modtagelse af a-kasseydelse. Det er den socialistiske arbejdsløshedsforsikrings ulemper, der bør gøres op med. Det mest reelle havde været, at man havde turdet være konsekvent og i logisk følge heraf afviklet og privatiseret a-kassesystemet. Hvis man har en privat arbejdsløshedsforsikring, vil der ikke være noget til hinder for, at man i forsikringsbetingelserne aftaler en vis frihed til, at man som arbejdsløshedsforsikret kan virke i en forening el. lign.

Regeringen sagde for tre måneder siden, at den ville tage initiativ til at privatisere a-kassesystemet eller i hvert fald gøre den private andel af a-kasserne større. Statsministeren sagde i sin åbningstale den 1. oktober 1991 følgende:

»Arbejdsmarkedet må i langt højere grad bidrage til finansiering af dagpengeudgifterne. Statens finansiering bør falde tilsvarende. På den måde sikres det, at parterne får større ansvar for at sikre beskæftigelsen. Flere vil komme i arbejde.«

Jeg regner naturligvis stadig med, at denne privatisering vil finde sted. I forbindelse med privatiseringen af a-kassesystemet vil det være fair, om man lod de nye private arbejdsløshedsforsikringselskaber bestemme betingelserne for forsikringerne.

Det kan vel ikke undre, at Fremskridtspartiet i den forbindelse er meget opmærksom på skatterne. De højere skatter skubber folk ud af arbejdsmarkedet. Vi står i en situation, hvor

[Niels Højland]

der er op imod 300.000 ledige, samtidig med at vi har en mængde registreret sort arbejde. Visse beregninger påpeger, at det svarer til ca. 150.000 fuldtidsstillinger.

Lad mig i øvrigt i den forbindelse nævne, at det i håndværkerkredse er en udbredt opfattelse, at den forestående omlægning af ambi til en moms på 25 pct. vil give et endnu større incitament til at udbyde og efterspørge sort arbejde.

Sammenfattende vil jeg afslutningsvis sige, at Fremskridtspartiet er, som jeg nævnte tidligere, meget positiv over for de pæne og velmente intentioner, der ligger i forslaget, men jeg tvivler stærkt på, at vi kommer til at støtte den nuværende udformning.

Jeg må konstatere, at der altså ikke er taget tilstrækkelig højde for at undgå en konkurrenceforvridning ved indirekte erhvervstilskud, eller man kan frygte, at de, der er inden for området, reelt ikke kommer til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, og det må være en betingelse, at de, der er kommet ind i systemet, også står til rådighed for arbejdsmarkedet. Det havde været noget helt andet, hvis de ledige blot skulle indgå f.eks. i sygeplejen, på plejehjem og lignende institutioner samt på hjemmehjælperområdet.

Duetoft (CD):

Vi kan godt forstå, at Det Radikale Venstre og SF har fremsat disse forslag, og vi er meget enige i målet med forslagene. Det er, som også andre ordførere har sagt, uforståeligt, at man i det danske samfund har adskillige hundredtusinde arbejdsledige samtidig med, at man har job, som helt åbenbart burde udføres. Når vi begynder at tage denne diskussion, er det vel også i erkendelse af, at fuld beskæftigelse i gammeldags forstand nok ikke rigtig er den måde, verden er skruet sammen på nu om dage.

Efter at jeg nu har rost dem, der har fremsat forslagene, og har sagt, at vi er enige i målet, må jeg sige, at jeg ikke er helt sikker på, at tingen er så god. Det hænger selvfølgelig sammen med, at vi netop har vedtaget et analysearbejde af disse ting, og at der også i finanslovaftalen faktisk er noget om det. Derfor kan man sige, at hvis den debat, vi har i dag, er med til at monopolisere nogle forslag, er det måske noget, der lukker mere, end det åbner, men jeg opfatter i høj grad den debat, vi har i

dag, som en ouverture til det, der kommer. Derfor bliver det, jeg siger i dag, også forholdsvis kort.

Der har været mange udspil og megen kreativitet her på det sidste. Thistedmodellen, som nogle af os måske nok er meget fascinerede af, er en af mulighederne, og den radikale tankegang er en anden. Vi har da også nogle forslag, der er kommet frem hist og her, sabbatordning og jobrotation er en tredje. For 2 dage siden var jeg såmænd nede på Dalby Daghøjskole i Fakse Kommune, og man spurgte, om man ikke kunne få lov at lave et forsøg, der hed Fakseforsøget, ligesom Thistedforsøget, og det kommer måske nu. Det var også noget kreativt.

Det blomstrer alle vegne i øjeblikket, men naturligvis er der problemer i nogle af tingene. Og det er da klart, at i flere af ordningerne er man nødt til f.eks. at indbygge nogle klare definitioner af, hvem der kan være med i dem, og man må også have lov til at indsætte en trykkesgaranti for de ansatte for at sikre, at der netop ikke sker det skred, som flere har advaret imod. Men det betyder jo ikke, at vi skal lukke øjnene for kreativiteten.

Nu har regeringen jo én gang spillet ud med en stor arbejdsløshedskonference, hvor folk kunne komme med gode ideer, både organisationerne, eksperterne, de mennesker, der ved noget om tingene osv., og jeg vil godt spørge arbejdsministeren, om det ikke var en idé nu, inden det drukner helt i julehalløjet, at invitere almindelige mennesker til at komme med forslag og høre om disse forskellige ting, der sker rundt omkring. Der sidder altså 20 mennesker i en daghøjskole, der har en mening om tingene og siger: Kunne man ikke gøre sådan og sådan? Det kan da godt være, at det ikke kunne lade sig gøre, men jeg tror, vi kunne få nogle ideer frem på den led, så vi måske kunne gøre systemerne mindre strenge og mindre stive og være med til at hjælpe så mange mennesker som muligt i arbejde.

Jeg synes, at arbejdsministeren burde invitere ganske almindelige mennesker til at komme med deres ideer, så de kan indgå i det analysearbejde, der skal foregå i foråret, og som både De Radikales og SF's forslag og andre forslag selvfølgelig også skal indgå i. Forhåbentlig kan dette arbejde allerede inden sommerferien møntes ud i noget, som er langt mere nytæn-

[Duetoff]

kende, end vi i virkeligheden drømte om, da vi sad ovre hos finansministeren og snakkede om tingene.

Min slutbemærkning skal være, at jeg også samtidig vil advare ikke mindst de borgerlige ordførere – jeg føler mig selv som en sådan, men så de rigtig borgerlige ordførere – lidt mod at gøre spørgsmålet om den offentlige sektor til noget alt for ideologisk. Jeg er godt klar over, at det er et problem af mange grunde pludselig at puste den offentlige sektor op, og det er klart, at vi kan ikke bare ansætte hundredtusindvis af mennesker i den offentlige sektor. Men jeg kan ikke se, at man får noget ideologisk problem, hvis man laver en fornuftig 2-årig eller 3-årig åremålsansættelse i disse job, der kunne komme på tale.

Det løser ikke hele problemet, og for at fru Lone Dybkjær ikke skal sige til mig, som jeg ved fru Lone Dybkjær plejer at sige, nemlig at vi bare vil have det offentlige til at vokse, skal jeg sige, at jeg ønsker meget gerne så mange som muligt af disse job skabt i den private sektor. Men vi må erkende, at der er nogle opgaver, ikke mindst på socialområdet, børnepasningsområdet og andre områder, hvor det offentlige måske ikke lever op til den standard, vi godt kunne tænke os den skulle have. Men hvis man åremålsansatte mennesker her i stedet for, ville regeringen jo ikke løbe ind i det problem, at de manglede arbejdskraft i den private sektor om en 3-4-5 år, hvis vi på forhånd havde sørget for en afgrænsning af de her job.

Det er muligt, det ikke er den rigtige tankegang, men jeg synes bare, det ville være synd, hvis mulighederne for at få aktiveret de ledige, der ellers har nogle meget triste alternativer, skulle strandes på, at man for mange, mange år siden har besluttet, at den offentlige sektor bare er noget, som man ikke kan røre ved. Jeg vil godt opfordre til, at vi i fællesskab hjælper med til, at analysearbejdet i følgegruppen til foråret fører frem til noget fornuftigt og ikke bare løber ud i sandet og bliver til ingenting eller måske kun noget traditionelt.

Til Det Radikale Venstre og SF skal jeg sige, at dette var ikke en afvisning, det var et oplæg, en ouverture, og vi vil bestemt kigge seriøst på forslagene i den generelle drøftelse, vi skal have i de kommende måneder.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg skal bare på Socialdemokratiets vegne varmt støtte hr. Duetofts idé om, at man fra regeringens side forsøgte at tænke i nye baner, hvordan man kunne indsamle kreative ideer fra den almindelige befolkning, som sidder med fingeren på pulsen ude omkring, så vi også kan bruge de ideer i den forhandling, som skal starte efter jul.

Glønborg (KRF):

Det er godt, vi har denne nyttige debat i dag. Problemet har jo været kendt længe, og vi må sige, at de skitserede løsninger er i høj grad umiddelbart foreliggende. De allerfleste mennesker kan kigge på dem og sige, at det er fornuftigt, og en masse mennesker vil også nikke genkendende til ideerne og sige, at det har vi sagt så tit. Sådan set er der ikke lagt meget nyt på bordet.

Men det heldige for fru Lone Dybkjær og dermed også for alle os andre er jo, at startskuddet til debatten her blev fyret af lige i rette tid, da tiden var moden til, at vi kunne tage debatten. Og jeg synes, det er dejligt, at vi har fået den, uden at man har låst sig fast i nogle ideologiske skyttegrave. Der har været udtryk for en vilje hele vejen rundt til at prøve at se fordomsfrit på sagen.

Tiden er moden nu, og Kristeligt Folkeparti vil gerne spille med. Vi lagde allerede i begyndelsen af september ud med vort bidrag, som hed »Arbejdsplads til alle«. Det startskud blev åbenbart ikke hørt, det var åbenbart ikke i rette tid, det var bedre et lille stykke tid senere.

Meget af det, der er foreslået her, er vi helt enige i, og jeg kan tilsige støtte til tanken om ulønnet arbejde for foreninger og organisationer m.v., som hovedsagelig betjener sig af frivillig arbejdskraft. Det er noget, vi har fremført ofte, og det medvirker vi meget gerne til. Herunder tænker vi også på sådan noget som genbrugsbutikker, og vi vil meget gerne medvirke til, at man vil åbne en lille smule mere her, så vi ikke skal stille nogen af disse foreningsgenbrugsbutikker i den ubehagelige situation, at hvis de blot har én enkelt lønnet medarbejder, får de problemer med at have folk, som ellers går på dagpenge.

Jeg synes også, at arbejde for den slags organisationer skal kunne udføres i udlandet. Jeg

[Glønborg]

kan ikke se, hvorfor vi skal slå stærke grænsemure omkring Danmark; der er behov for mange af disse humanitære opgaver i udlandet.

Ulønnet kunstnerisk virksomhed er udmærket, men jeg vil gerne sige, at hertil må f.eks. amatørteatervirksomhed jo også henføres, og her så jeg gerne, at vi ikke havde nogen forskelsbehandling. Det skal ikke kun være skuespillerne, som kan komme med her, fordi de udøver kunstnerisk virksomhed. Jeg synes, det må være lige så rimeligt, at de, der arbejder bag scenen og laver noget praktisk arbejde, får lov til at indgå i teamet, så vi kan få nogle dejlige amatørteaterforestillinger bygget op som resultat af kunstnerisk virksomhed.

Jeg så egentlig gerne, at vi kunne anlægge den samme betragtning på lokalradio- og lokal-tv-virksomhed. Når ulønnet kunstnerisk virksomhed skal være tilladt, må det selvfølgelig også være tilladt at synge og spille i lokalradio og -tv, præsentere et lille stykke film eller lydbånd som en kunstnerisk udfoldelse. Men også her så jeg gerne, at de bag scenen får lov til at være med på samme vilkår, og jeg tænker også på producerne.

Jeg har aldrig rigtig kunne forstå, at vi har så skarp en afgrænsning her, fordi nogle gerne vil have, at det at lave radio og tv endelig skal betragtes som noget professionelt, og derfor kan det ikke gå ind under den almindelige kunstneriske virksomhed, som man har lov til at udføre. Jeg ved godt, at man har ret i dag til at lave nogle få timers arbejde på området, men jeg håber, at der virkelig bliver lejlighed til at udvide arbejdsmulighederne her. Naturligvis må vi sætte som en betingelse, at man ikke tager en masse frivillige ind, samtidig med at man afskediger de tidligere ansatte. Der skal være tale om udvidelse af aktiviteterne.

Naturligvis giver arbejde, der normalt er lønarbejde, problemer, og vi skal ikke bilde os selv ind, at vi kan komme sovende til nogle resultater på området. Der bliver brug for mange drøftelser og mange overvejelser, og der bliver også brug for at flytte nogle hegnspele.

Fra Kristeligt Folkepartis side vil vi gerne bringe noget ind i debatten, som ikke er skrevet i De Radikales eller SF's forslag, som er fremsat i dag, men som stod i vores »Arbejdsplads til alle«. I det mindste nogle af os er enige om, at ulønnet arbejde for foreninger må

man godt lave, og det betyder altså, at et menneske, der er ledig, har lov til at beskæftige sig med børnene i en boldklub, være leder for et pige- eller drengefodboldhold. Skulle man så ikke også have lov til at tage sig af sine egne børn? Skulle vi ikke betragte det at tage sig af egne børn som en slags alternativt arbejde? Her får vi i det mindste ikke de problemer, som vi havde i den lille meningsudveksling, hr. Helge Sander lagde op til.

Vi synes også, der skal være mulighed for at pleje de syge, yde hjælp til ældre og til handicappede. Jeg tror, der er en lang række opgaver her ud over det at være besøgsven for Røde Kors. Der ligger nogle flere opgaver, som det vil være rimeligt at åbne for i denne sammenhæng.

Vi går som sagt gerne ind i debatten og i det videre arbejde sammen med det arbejde, der er en opfølgning af finanslovforliget.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil godt starte med at sige tak for de meget positive bemærkninger fra både ministre og ordførere. Det har naturligvis glædet mig meget.

Det afgørende er, at der bag den positive holdning ligger en vilje til at gøre noget ved sagen. Det er jo sådan set det, det hele handler om, og det synes jeg at jeg har sporet i dag, og det tror jeg er godt for dem, det drejer sig om.

Jeg vil godt sige, at mit udgangspunkt er selvfølgelig de facts, som jeg har prøvet at skitserer meget kort i min fremsættelsestale. Men de skal suppleres med nogle andre ting, f.eks. at der er 164.000 16-24-årige, der hvert år berøres af ledighed. Der er 200-500 ansøgninger til de mest primitive job, der overhovedet slås op. Og der er så mange, der har brug for hjælp – det ved vi alle sammen – og så siger de unge: Hvorfor må vi ikke få lov at give en hånd med? Eller: Hvordan skal jeg fortælle min familie, at jeg er kasseret?

Det er altså alt sammen noget, der påvirker meget dybere menneskeligt set end blot de faktiske udtalelser. Der er nogen, der reagerer med aggressivitet, og man kan næsten sige, at det er måske bedre for dem end det, som mange gør, nemlig at de bliver kede af det, føler, at det er håbløst, bliver fortvivlede og har følelsen af, at der ikke er behov for én. Jeg tror i virkeligheden, det er noget af det værste, man

[Lone Dybkjær]

kan komme ud for i sit liv, at man føler, at man er ligeegyldig, at der ikke er nogen, der har brug for én.

Mit andet udgangspunkt skal være, at både de arbejdsløse og alle andre mindretal – hvad enten det drejer sig om handicappede, indvandrere, kortere eller længerevarende syge – er fuldstændig afhængige af, hvad vi, flertallet, gør. Mindretallet kan strengt taget ikke gøre noget selv i et demokratisk samfund. Det er flertallet, der skal stemme mindretallets rettigheder igennem, og derfor står vi, flertallet, med et fuldstændig ekstraordinært ansvar.

For det tredje kan man sige, at de veje, vi hidtil har betrådt, simpelt hen viser, at det ikke kan bruges. Vi har jo forsøgt af god vilje alle sammen, og vi har bare måttet konstatere, at vi faktisk ingen vegne er kommet. Og jeg synes, at disse tre hovedområder ud over det, jeg har skitseret i fremsættelsen, er det helt afgørende.

Så er der naturligvis et hav af problemer i det her. Det kan jeg jo også godt se, og hvis ikke jeg havde kunnet se det, havde jeg kunnet høre det. Men jeg vil gerne sige, at det er der minsandten også i dagens situation, og det er det, der er afgørende for mig. Dagens situation er fuldstændig problemfyldt, men jeg tror naturligvis på, at forslag som de foreliggende og andre forslag må være et oplæg, ikke alene til en debat, men også til konkret handling. Andre må komme med deres forslag, og lad os så se, hvad vi kan nå frem til.

Så har der naturligvis også været en række reaktioner. Jeg vil sige, at jeg forstår udmærket godt SiD, der har kaldt mig et blålys, kaldt forslagene for blålys, kaldt De Radikale for blålys. Nu har jeg jo som bekendt ikke noget imod den blå farve, men jeg kan egentlig godt forstå, de er bange. Jeg kan godt forstå, de er bange for forslag, som kan indebære, at de bliver udstødt. Det vil det i hvert fald kunne føre til, hvis ikke vi passer på, det er da fuldstændig rigtigt. Hvis ikke vi gør noget særligt, kan der ske en udstødelse.

Derfor synes jeg også, det er vigtigt, at vi understreger, at der skal være tale om nye job, og jeg synes også, det er vigtigt, som SF har været inde på, at vi kan sige, at på de enkelte arbejdspladser kan vi lave nogle konkrete aftaler mellem medarbejder og virksomhedsleder. Det er helt klart den type tiltag, der skal til for, at man ikke får skabt den angst, som er helt forståelig,

og derfor synes jeg i virkeligheden ikke, man kan dadle fagforeningerne for så forfærdelig meget i denne sammenhæng.

Derfor er jeg egentlig mest forarget over arbejdsgivernes reaktion, som jeg synes er helt fortvivlende. Jeg vil egentlig godt starte med at sige, at arbejdsgiverne har jo retten til at lede og fordele arbejdet. Arbejderbevægelsen har også nogle pligter, men hvor er arbejdsgivernes pligter? De har nogle rettigheder, men de har ingen pligter, og jeg synes helt overordnet, at vi må sige, at hvis ikke de private arbejdsgivere i dette land føler en pligt til at skaffe flere arbejdspladser, er nogle af vi andre nødt til at gøre det. Så enkelt er det. Vi kan ikke tillade, at det her fortsætter. De har fået chancen.

Og derfor synes jeg, vi nu står over for at måtte sige: Kære arbejdsgivere, hvis I vil bevare retten til at lede og fordele arbejdet, må I altså også påtage jer pligterne. Det er det, det handler om. Og så kan det ikke nytte noget, at man fremhæver flaskehalse, og det kan ikke nytte noget, at man fremhæver alle de problemer, der findes, for hvor er planlægningen hos arbejdsgiverne? Hvor er den planlægning, der gør, at vi ikke får flaskehalse? Den er der jo ikke, den ene undersøgelse efter den anden har jo dokumenteret, at arbejdsgiverne planlægger ikke mere end en uge eller en dag eller en måned frem. Nogle af de store gør selvfølgelig noget mere, det skal de alene af hensyn til funktionærloven. Men mange gør det ikke, og det er et kerneproblem. Og når arbejdsgiverne ikke kan fortælle, hvad samfundet skal præstere af uddannelser hos f.eks. de ledige, er der jo ikke noget at sige til, at vi får flaskehalse. Jeg synes ikke, at de argumenter, der har været fra arbejdsgiverside, har været særlig gode. Jeg synes desværre også, at hvis vi kigger rundt, er der ikke nogen nye initiativer – forståeligt nok, fordi alle initiativer går på effektivisering og rationalisering, med andre ord noget, der fører til øget arbejdsløshed. Og her bliver vi altså nødt til at sige: Hvad vil I så gøre med de arbejdsløse? Det er også jeres ansvar, og hvis ikke I påtager jer ansvaret, må vi andre altså gøre det.

Så vil jeg da også sige, at der heldigvis har været mange arbejdsgivere, der har ringet og sagt, at så snart forslaget gik igennem, ville de gerne antage nogle. Det har jo været positivt, det tyder altså på, at der jo er arbejdsgivere,

[Lone Dybkjær]

der har ideer og initiativer, men ikke kan overkomme det eller har råd til det inden for det nuværende produktionsapparat. Fint, så lad os prøve på at sætte dem i gang.

Forslagene her er jo baseret på frivillighed i højere grad end SF's forslag, som jeg synes i et vist mål er inkorporeret i mine lidt bredere forslag, men mere er koncentreret om det ordinære arbejdsmarked. Jeg synes, at vi kan benytte lejligheden, når vi nu fortsætter drøftelserne, til at diskutere alle spørgsmålene om det alternative arbejdsmarked, som er en interessant diskussion. Men jeg synes principielt, man skal passe på ikke at gøre alt for meget til det alternative arbejdsmarked, men det kan man jo tale om.

Ifølge mine forslag kan man både ansættes i den offentlige og den private sektor, og jeg er helt enig med hr. Duetoft i, at det er helt vanvittigt ikke også at ansætte i den offentlige sektor. Jeg har heller ikke nogen ideologiske fordomme mod den offentlige sektor – nogle ville mene måske nærmest modsat – men jeg synes, at man skal løse tingene dér, hvor det er mest hensigtsmæssigt. Vi er ikke i den samme situation som i 1960'erne, og navnlig den socialdemokratiske Bent Rold Andersen har påpeget, at i 1960'erne, hvor vi så den meget store ansættelse i den offentlige sektor, blokerede vi faktisk for udvidelsen af den private sektor, og det var det, der lagde grunden til vores problemer. Men det er ikke det samme som at sige, at vi ikke skal udvide den offentlige sektor i dag, og i hvert fald må vi sige, at indtil de private arbejdsgivere kommer mere ud i spil, end de er i dag – for nu ikke at bruge grovere udtryk – så er vi altså nødt til at sige, at så må vi ansætte i den offentlige sektor. Vi kan ikke tillade, at det her fortsætter, og derfor kan man sige, at arbejdsgiverne bliver selv ude om det, hvis den offentlige sektor vokser, for så er det, fordi de ikke erkender, at de også har nogle pligter, når det drejer sig om beskæftigelse i den private sektor.

Så vil jeg fremkomme med nogle kommentarer til arbejdsministeren. Jeg er sådan set meget enig i de principper, arbejdsministeren skitserer. Jeg har været inde på det med flaskehalse, jeg har også været inde på, at det samlede udbud af lønnet arbejde ikke må gå ned, og i forslagene ligger jo direkte, at jeg opererer med udgiftsneutralitet, hvad der måske præger mine forslag mere end så mange andre forslag.

Så kan arbejdsministeren ikke klare, at det hedder dagpenge, fordi det indebærer et ganske bestemt begreb. Jamen for min skyld kan vi da godt kalde det noget andet. Hvis det løser arbejdsministerens problemer, at vi kalder dagpengene for vederlag, har jeg ikke noget imod det. Folketinget får jo også vederlag og ikke løn, og det har vi jo levet udmærket med, så det synes jeg ikke er et problem.

Til socialministeren skal jeg kun sige en enkelt ting. Socialministeren gjorde næsten endnu mere ud af rådighedsbegrebet end arbejdsministeren. Jeg skal lade være med at komme med nogle politiske betragtninger i den anledning, men kun spørge: At stå til rådighed for hvad? Det er helt fint med et rådighedsbegreb i en situation, hvor der er noget at stå til rådighed for, men så længe man står til rådighed for en lænestol, er det jo meningsløst, hvis man i øvrigt kan foretage sig noget mere fornuftigt. Derfor hænger rådighedsbegrebet snævert sammen med, at vi også har noget at tilbyde mennesker. Det ligner jo ikke noget at stå til rådighed for ingenting.

Så vil jeg godt takke alle de 3 socialdemokratiske ordførere. Jeg har ikke noget imod, at Socialdemokratiet har 3 ordførere, navnlig ikke, når de er så positive, som de har været i dag. Nogle af de kommentarer, jeg allerede har været inde på, har sådan set taget højde for det, specielt det generelle, som fru Jytte Andersen sagde, hvor vi må prøve på at gå ind i en dialog og finde ud af, hvad vi gør med de offentlige udgifter. Det er nok dér, vi skal tage den stærkeste dialog, som jeg vil kalde det.

Til hr. Ole Vagn Christensen vil jeg sige, at jeg har været inde på det med udstødning af arbejdet, som jeg synes er helt regulært, og som jeg synes vi skal tage fat på.

Så er der tryghedsaftalerne og kontrakterne, som fru Pernille Forchhammer var inde på. Jeg har ikke siddet og konkretiseret nogen kontrakter. Jeg mener, det er noget, man må kunne finde ud af, og jeg synes, det er vigtigt, både tryghedsaftalerne og kontrakterne er der, altså at medarbejderne er enige, og at det er nogenlunde veldefineret, hvad de nye skal foretage sig. Når jeg ikke har et stærkere samspil, tror jeg såmænd, det er, fordi jeg prøvede på at opdele tingene tankemæssigt, så vi fik både kon-tanthjælpssystemet og dagpengesystemet med. Andet ligger der ikke i det, for mig hænger tin-

[Lone Dybkjær]

gene sammen, men der er jo trods alt, forstår jeg, også lidt forskel hist og pist i den socialdemokratiske tankegang.

Til fru Pia Christmas-Møller vil jeg sige, at rådighedsbegrebsdiskussionen har jeg været inde på. Jeg er enig i princippet, men det duer bare ikke i dag – jo, det duer godt nok, men man kan altså ikke stå til rådighed for ingenting. Og så vil jeg sige, jeg fatter ikke, fru Pia Christmas-Møller har så meget imod, at man tager til udlandet. Tværtimod synes jeg, det er en god idé, tværtimod synes jeg, det var noget af det, som man kunne forestille sig netop de private kunne være interesseret i. Vi har tidligere i dag diskuteret Østersøinitiativet, og hvad er der i vejen for, at man tager til Østlandene? Vi ved med 100 pct. sikkerhed, at Østlandinvesteringerne kommer langsomt ind og derfor er en relativt stor, langsigtet investering for arbejdsgiverne, og derfor forestillede jeg mig, at det var udmærket at tage til udlandet. Og igen vil jeg sige, at så længe der er så mange arbejdsløse, synes jeg ikke, vi har så stort et problem. Men også det er naturligvis noget, vi kan diskutere.

Jeg er også glad for hr. Helge Sanders positive bemærkninger. Jeg er nok ikke enig i, at det er dagpengenes skyld, og at alt vil løses ved lønspredning, for nu at springe helt ned i de sidste bemærkninger, hr. Helge Sander kom med. Det er jo ikke ensbetydende med, at vi ikke har sagt, at vi mener, det er nødvendigt med en dagpengereform, men vi tror ikke, den løser hele arbejdsløshedsproblemet. Vi tror, der skal andet og mere til.

Til hr. Jes Lunde vil jeg også godt sige tak for den meget positive omtale. Jeg tror, at SF mener, at de er de mest kontant positive, og jeg tror, jeg i dagens anledning vil lade være med at uddele karakterer, som jeg ellers altid er utrolig tilbøjelig til, men blot sige, at jeg var glad for det positive indlæg, hr. Jes Lunde kom med.

Netop spørgsmålet om kontrakter har jeg været inde på, og det er selvfølgelig rigtigt, at vi skal have en forsøgsperiode. Jeg har skrevet 5 år, det skal måske være 3 år, og andre ting kan naturligvis også diskuteres. Det er for mig ikke afgørende, det afgørende er, at vi kommer i gang.

Jeg synes også godt, man f.eks. kan tage et forsøg Bornholm. Alt det, vi overfører til Born-

holm den 25. november, eller hvilken dag vi nu vælger, kunne man øremærke og sige: Værsgo, nu får I det, kør på! Så kan vi kalde det Bornholmsordningen, vi kan køre det som et forsøg, og så kan vi måske kigge på andre ting også.

Til hr. Niels Højland må jeg vel blot sige, at jeg er da glad for, at hr. Niels Højland var positiv over for intentionerne. Jeg er også godt klar over, at vort grundlæggende udgangspunkt for løsningen er noget forskelligt, men jeg synes også, det er vigtigt nu, at alle bidrager med forslag, og at vi ikke låser os fast, selv om der naturligvis er store skillelinier mellem os og Fremskridtspartiet i denne sag.

Til hr. Duetoft vil jeg sige, at det er en god idé, at man spørger almindelige mennesker. I virkeligheden kan man sige, at den grundlæggende tankegang i mit forslag er jo, som det fremgår af bemærkningerne, at netop det, at der er så mange, der rammes af arbejdsløshed, netop det, at de har så forskellig alder og forskellige forudsætninger, og netop det, at der er 10 pct. arbejdsløse over hele landet, gør jo, at de massive indsatser er meningsløse. Så sidder der én SiD'er og én ingeniør og måske en socialrådgiver, eller hvad ved jeg, i de enkelte lokalsamfund, og så kan det jo ikke nytte noget, vi kommer med alle vore store, fine og udmærkede ting, UTB, og hvad ved jeg, fordi det bliver for massivt i forhold til den gruppe mennesker, det rammer. Det er derfor, jeg lægger megen vægt på, at vi får noget frivilligt i gang, at vi kalder på de enkelte initiativer. Om de så også vil skrive ind til arbejdsministeren og arbejdsministeren vil høre på dem, kan jeg ikke have noget imod. Det afgørende er, at folk får lov at gå i gang, og at de får tilliden til, at de selv får ansvaret for at løse problemerne.

Så vil jeg også sige til hr. Duetoft, at det er jo ikke meningen, at tingene skulle monopoliseres, men jeg synes, det er helt afgørende, at politikerne også siger noget. Det er ikke nok, at vi overlader det til nogle eksperter og et analysearbejde og nogle arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer. Det er muligt, det fører til noget – vi har da lov at håbe det – men vi har ingen garanti for det, og derfor synes jeg, vi selv skal tænke kreativt og handle kreativt langt hen ad vejen.

Til hr. Glønborg vil jeg sige, at jeg er sådan set enig i en del af de konkrete tilføjelser, hr. Glønborg havde med hensyn til udlandet, ar-

[Lone Dybkjær]

bejde bag scenen, lokalradio og -tv og den slags, det er utrolig restriktivt. Men jeg vil godt slutte med at sige, at jeg er betænkelig ved tiltaget om at give penge til dem, der passer deres nærmeste. Jeg er grundlæggende betænkelig ved, at man skal have penge for at passe sine egne børn eller passe døende slægtninge – nu kan man jo altid lave nogle undtagelser i denne sammenhæng – og det er, fordi jeg er bange for, at vi indfører et eller andet med betaling for kærlighed, og det synes jeg der meget nemt kan komme til at ligge i det, så snart man skal have et eller andet betalt for at tage sig af sine egne. Jeg er godt klar over, at det er ikke det, der ligger i hr. Glønborgs tankegang, jeg beder bare om forståelse for, at når jeg reagerer mod det, er det naturligvis ikke, fordi jeg ikke mener, at man skal tage sig af sine egne, men jeg er utrolig bange for at indføre betalingsbegrebet i den sammenhæng.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Til den sidste bemærkning vil jeg sige, at det ville jeg også være. Hvis vi skal bruge udtrykket »betaling for«, så kan jeg heller ikke lide det. Men det er heller ikke det, det drejer sig om her. Det er egentlig at få lov til at lave sådanne ting, når man alligevel får penge af det offentlige af andre grunde. Det er jo ikke alle og enhver, der kan få arbejdsløshedsdagpenge. Det forudsætter jo, at man har været på arbejdsmarkedet.

Jeg er nødt til lige at anholde, at det skulle være odiøst at få betaling eller pengetilskud fra det offentlige til pasning af egne børn. Skulle det være mere odiøst end at få stor betaling, store tilskud af det offentlige til at lade andre passe éns børn? Det er i realiteten det, man får, når man anbringer dem i en institution; dér betaler man jo ikke, hvad det koster. Dér lader man det offentlige yde én et tilskud på 60.000-70.000 kr. Jeg kan ikke se, at det skulle være mindre odiøst end det andet, vi taler om her. Men nu er vi vist ude ad en tangent.

Villy Søvdal (SF):

Noget af det mest deprimerende ved arbejdsløshedsdiskussioner er det voldsomme modsætningsforhold, der tit er mellem den gode vilje og den praktiske virkelighed.

Jeg er meget enig i de afsluttende bemærkninger fra fru Lone Dybkjær, der siger, at situationen på arbejdsmarkedet har været fuldstændig fastlåst og stivnet i mange år. Der har ikke været initiativer, der har været i stand til at trænge igennem på en sådan måde, at der er sket en faktisk bekæmpelse af arbejdsløsheden. Resultatet er, at vi i dag har de største ledighedstal overhovedet i efterkrigstiden. Jeg tror, det er helt afgørende at erkende dette som udgangspunkt for debatten.

Der forekommer mig at være to spærringer. Den ene spærring har været den konstante, kroniske tro på, at opsvinget ligger lige om hjørnet. Det store vendepunkt, det store mirakel, det, der skal ændre tingenes tilstand, kommer i løbet af kort tid, og derfor kan man bilde sig selv ind, at vi kan holde den afventende holdning. Jeg tror, tiden er inde til at gøre op med illusioner om, at opsvinget kommer sådan lige bragende, og også den tillægsillusion, at hvis det kom, betød det, at alle kom i arbejde. Derfor er der brug for at betrede nye veje.

Det andet, der spærrede, er arbejdsministerens og socialministerens indlæg, som jeg ikke helt kan tilslutte mig den meget positive tolkning af. Ud over en generel sætning om meget god vilje var der meget lidt kød på. Det var svært at skimte åbninger. Jeg oplever nogle voldsomme systemforsvar.

Hvis kravene er, at man fortsat skal være aktiv arbejdssøgende forstået på den måde, at kravene til, hvad man overhovedet må foretage sig, læses så gammeltestamenteligt, som de har gjort indtil nu i Arbejdsministeriet, så ødelægger vi folk alene af den grund, at de holdes væk fra at deltage i ting, de gerne ville.

Jeg sidder som medlem i kontaktudvalget til det frivillige sociale arbejde, hvor vi ved hvert møde behandler stribevis af afslag for folk, der gerne vil deltage i frivilligt socialt arbejde, men som ikke får mulighed for det, og som ikke kan forstå det.

Jeg kan også godt forstå, at folk, der har søgt 70 job og fået 70 afslag, synes, det er lidt svært at leve op til den aktive arbejdssøgendes rolle. Selvfølgelig skal de fortsat gøre det, men jeg kan godt forstå, hvis trætheden begynder at melde sig.

Jeg synes, socialministeren næsten var endnu mere afvisende end arbejdsministeren. Det er interessant, for – ellers er det mig, der har

[Villy Søvndal]

hørt forkert – det kan ikke passe, at Socialministeriet ikke har en større interesse i at få åbnet op på disse områder.

Jeg hørte socialministeren sige, at man ikke ville røre ved rådighedsbegrebet. Det er jo det, der spærrer, at kontanthjælpsmodtagere ikke måtte arbejde udenlands. Det er dog underligt. Jeg synes, det var mere interessant at spørge, hvad udviklingsperspektivet i et bestemt projekt er, frem for at spørge, om det skete på Sjælland eller i Skåne, i en tid, hvor verden bliver gjort større.

Jeg skal sige lidt til debatten om aktivering af de 300.000 ledige. Det forekommer et helt samfund uden for salen her absurd at have den situation, at vi har en række uløste opgaver i den offentlige sektor og samtidig 300.000 ledige.

Jeg var også glad for Duetofts indlæg. Man skal have et usandsynlig ideologisk forhold til den offentlige sektor, hvis man ikke synes, det er mere nyttigt at lade folk være beskæftiget i nyttige job end at gå på dagpenge.

I Kolding Kommune har vi påvist, at vi inden for nogle af områderne oven i købet kan lave et samfundsøkonomisk regnestykke, der ikke alene er udgiftsneutralt, men som giver overskud. Det kan vi på de områder, hvor brugerbetalingen er større end gabet mellem dagpenge og løn.

I de tilfælde vil jeg sige, at jeg tror, befolkningen vil undre sig, hvis der ikke kommer nogle modige udspil fra Christiansborg, og hvis der ikke kommer nogle hurtige udspil. Vi oplever i lokalsamfundene – Thisted, Kolding – at folk, der har samme politiske observans som regeringen, slet ikke har alle de betænkeligheder, vi skal hoppe over. De støtter faktisk forslag om at aktivere dagpenge – også selv om det betyder, at der kommer flere offentligt ansatte – fordi de siger som så: Jamen hvad er argumentet imod flere offentligt ansatte, hvis det ikke betyder stigende offentlige udgifter?

Og vi har påvist i de eksempler, at det gør det ikke; der er ikke stigende offentlige udgifter. Vi finansierer det selv inden for de rammer, der er aftalt om den kommunale økonomi. Det er altså ideologiske argumenter hentet fra forrige århundrede, som der ingen forståelse er for ude i befolkningen. Det er vel også derfor, der er så meget skred i den debat i øjeblikket; det er vel det glædelige.

Jeg skal sige lidt mere kontant. Dette var til dagpengediskussionen, som vi vender tilbage til i det tidlige forår, og den er nok så vigtig. Hr. Jes Lunde omtalte i sin ordførertale, at vi med interesse ser frem til den debat, der kommer i det tidlige forår.

Jeg vil godt sige lidt mere specifikt om det alternative arbejdsmarked. Vi har nogle eksempler i de bemærkninger, der følger med beslutningsforslaget. Det er en ufuldstændig liste, fordi det er et område, der bevæger sig utrolig hurtigt.

Hvis nogen havde spurgt, om det var muligt for et år siden, at en ubåd ville blive givet af Gorbatsjov for at lande i Kolding, hvor den blev lavet om til vandrerhjem for unge og ungdomscafé, at det ville blive sponsoreret af det private erhvervsliv i størrelsesordenen 6 mio. kr., og at det ville blive det danske eksempel på dansk gåpåmod og initiativlyst, når det er allerbedst, på verdensudstillingen i Sevilla, så ville de fleste formentlig have kigget undrende på sådan en forslagsstiller og have sagt, at det er ikke muligt. Men så hurtigt bevæger verden sig faktisk i øjeblikket.

Vi har peget på en række eksempler i vores beslutningsforslag. Det første eksempel er det almindelige foreningsliv. Det er også tankevækkende i forhold til udgiftsdiskussionen, at vi betjener det almindelige foreningsliv ved at give tilskud – vi giver tilskud til ledere, og vi giver tilskud til forskellige former for løn. Det ville dog være nærliggende at lade nogle af de unge, der går ledige, gå ud og styrke foreningslivet. Tankegangen er kendt inden for ungdomsydelsen på bistanksområdet, også f.eks. ældreforeninger. Der er en langt mere afslappet holdning i denne diskussion, end der var for ganske få år siden, mellem frivillige og professionelle.

Det andet område, vi peger på, er kulturelle områder – teater, musik, maleri, udsmykning – hvor vi bruger den mulighed, der er med ledighed, til at gøre vores liv lidt mere oplevelsesfyldt rundt omkring.

Vi peger for det tredje på en række miljøprojekter, bevarelse af naturværdier, adgang til miljøoplevelser osv.

Vi peger for det fjerde på frivilligt socialt arbejde, socialt græsrodsarbejde, selvhjælpsgrupper, arbejde med børn, udstødte og ældre.

[Villy Søvndal]

Vi peger på internationale projekter også i direkte sammenhæng med De Radikales forslag, forslag, hvor unge møder unge på tværs af landegrænserne, hvor man bygger mødesteder, hvor man bygger vandrerhjem, hvor man går ind i egentlige ulandsprojekter og Øststøtteprojekter.

Endelig taler vi om egentlig produktion på områder, hvor der er huller, der bør fyldes ud. Ideen er, at vi får pengene overført.

Jeg hørte arbejdsministeren sige, at den model, der tiltalte ham mest, var forsøgsmodellen. Jeg tror, det bliver en meget tung model. Centraladministrationen vil blive bombarderet med forslag fra lokalområderne, som gerne ser dagpenge konverteret til projekter, og jeg tror, man får meget travlt.

Man kunne også forestille sig en anden model, hvor man satte et måltal op. Man kunne eksempelvis sige, at vi vil i 1992 aktivere 30.000 ledige. Man tilbød kommunerne deres andel og lod ideerne – det er også i forlængelse af hr. Duetofts indlæg – komme lokalt og lod så kommunerne sætte ting i værk. Altså kommunerne skulle forpligte sig til at sætte ting i værk svarende til de flere penge, de fik ind.

Det ligger i vores forslag, at det er klart, at disse forslag skal godkendes af kommunerne, at a-kasse og AF-system skal være underrettet, men at man samtidig frigør sig fra den meget snævre tolkning af rådighedsbegrebet, så man får mulighed for også at foretage sig noget i ledighedsperioder.

Jeg skal sige til fru Pia Christmas-Møller, at det ikke er rigtigt, når man siger, at der er sket utrolig meget. Arbejdsløsheden er større på trods af de tiltag, der er sket. Det er ikke rigtigt, når det siges, at frivilligt socialt arbejde meget vidtgående er muligt. Det er ikke den virkelighed, man oplever rundt omkring.

Men det er selvfølgelig rigtigt – og det vil jeg på SF's vegne understrege i forhold til Socialdemokratiets indlæg – at det er klart, at disse øvelser ikke giver mening, hvis ordinært beskæftigede skubbes ud. Det må sikres.

Jeg vil også sige, at det måske var rimeligt, om De Konservative og Venstre gjorde lidt op med tankegangen om, hvad offentligt ansatte er. Man kan vel sige, at ledige på dagpenge er offentligt ansatte, men med den jobbeskrivelse, at de næsten ingenting må foretage sig. Hvis det er den tankegang, der spærrer, tror jeg, der

er brug for at gøre op med en illusion. Folk på dagpenge er offentligt ansatte, de har bare en lidt underlig jobbeskrivelse.

Det, der er hovedideen i vores forslag, er altså, at vi giver de ledige ret til at være fri i en periode til at foretage sig noget fornuftigt. Man kan også tilslutte sig Politikens ord, da de for en måned siden skrev om at stoppe det, de kaldte klapjagten på de ledige.

Til fru Lone Dybkjær vil jeg sige, at det er spændende at kigge på fællesområder i De Radikales og SF's forslag. Det er langt lettere at finde lighedspunkter end forskelle.

Der er fire principielle udgangspunkter, der ligner hinanden. Det er bedre med en aktiv anvendelse end en passiv og ødelæggende lediggang. En anden pointe: Hvorfor dog ikke bruge arbejdsløsheden til projekter til gavn for almenvellet? Og det tredje udgangspunkt, vi også har været enige i, er, at indtil nu har ingen initiativer været i stand til at trænge igennem. En række af eksempelområderne er i øvrigt også ens.

Men der er altså en lille forskel. De Radikale har efter vor opfattelse stirret sig lidt for blinde på, at det ikke må være ordinær ansættelse på fuld tid. Jeg vil bede De Radikale om den åbning, at det gør egentlig ikke noget. Så vil vi til gengæld åbne op for at diskutere De Radikales forslag, for det er for tidligt at lukke diskussionen.

Vi har med eksemplet børnepasning påvist, at det ikke er rigtigt, at det udløser en samfundsmæssig merudgift. Man kunne finde andre områder, hvor det heller ikke vil gøre det: en bedre ældreforsorg, f.eks. ved cafeteria drift i nogle lokalområder, hvor ældre betaler for den mad, de får fra cafeteriaet. Det ville kunne dække gabet mellem løn og dagpenge.

Nogle kulturprojekter, som bliver betalt via entréindtægter, ville derved kunne dække forskellen mellem løn og dagpenge.

På de mere tekniske områder er det brugerbetaling på f.eks. renovation og sådan noget som spildevand. Der er også muligheder for ved en fremrykning at udfylde gabet mellem løn og dagpenge med de penge, man får ind.

Jeg er ked af, at hr. Duetoft er gået, fordi han sagde noget meget fornuftigt om at lade være med at gøre dette til et ideologisk slagsmål om den offentlige sektor. Sådan oplever man det ikke rundt omkring. Det er derfor, man i Thi-

[Villy Søvnald]

sted, i Kolding uanset politisk tilhørsforhold siger, at det må være mere fornuftigt at sætte ting i gang end blot passivt at udbetale penge, samtidig med at vi har en række uløste opgaver. Det er min overbevisning, at der vil komme en stribe af den type ansøgninger meget snart til Folketinget.

Hr. Duetoft sagde også: Lad de gode ideer komme udefra. Jeg skal nævne, at tre af Folketingets medlemmer deltog i en høring i Kolding for 3 uger siden, hvor der var mødt 200 arbejdsløse frem. Det var et desperat råb om, at vi skynder os, at denne sag haster, fordi de var trætte af at gå ledige.

Det har været en spændende debat, en af de debatter, der har åbnet meget. Jeg glæder mig til, at vi finder de mødesteder, der betyder, at dette udmønter sig i konkret lovgivning.

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Jeg er fuldstændig enig med hr. Villy Søvnald i, at det har været en mægtig spændende debat og en debat, vi absolut ikke skal lukke, det kan vi heller ikke.

Men jeg har lyst til at komme med to bemærkninger, for jeg tror, det er en temmelig væsentlig fejltagelse, som mange af os gør i debatten. Vi nævner stort set alle, at det er vigtigt, at vi prøver at kigge på det arbejde, der kan gøres i organisationerne, og her er det idrættens, der er et af de store hjørner.

Jeg har begået den samme fejl og har fået skældud for den, når jeg siger, at dér kan vi placere mange af de unge langtidsledige. Først og fremmest kommer de i et miljø, hvor de måske kunne blive tilført et eller andet, som de kunne have glæde af senere, måske oven i købet blive opslugt af, således at de forblev der også ud over den tid, de skulle være der. Og dér nævnte man et problem, som jeg ikke var blind over for, nemlig at det kan måske give problemer over for de mange frivillige ledere, som netop er i idrætsforeningerne.

Når jeg har lyst til at sige det nu til hr. Villy Søvnald, er det, fordi der i et sidste indlæg blev nævnt, at vi i forvejen betaler store tilskud til lederne. Det er en fejltagelse, vi ikke må begå, for det er netop et af de områder inden for den meget omfattende frivillige idrætsverden, hvor vi ikke betaler noget.

Efter denne meget generelle bemærkning bliver jeg nødt til at sige – uden at jeg på nogen måde ønsker at være negativ over for mulighederne og den debat, vi skal have – at jeg stoler fuldt og helt på Villy Søvnalds beregninger og regnestykker, når han fortæller om de tiltag, man har gjort i Kolding. Men det ændrer ikke ved, at det vil give et øget antal ledige, hvis vi både tager dem, der er ledige, som vi kender det i dag, og dem, der vil være ledige i de forskellige situationer, hvor de bliver ansat, men får dagpenge. Og det vil det selvsagt, for der er jo ikke nogen, der vil ansætte på normale vilkår.

Hvis Kolding Kommune skal gøre en god forretning, skal de selvfølgelig ansætte nogle af dem, som får dagpenge fra det offentlige. I første omgang sætter det flere i gang, men der er en risiko på lidt længere sigt. Det kan vi ikke se bort fra, Villy Søvnald.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg lod et par gange passere, at hr. Søvnald glemte at sige hr. Jeg lod også passere et par gange eller tre, at hr. Helge Sander glemte at sige hr. Det er min sympati for det jyske mål, der gør det, men det er ikke holdbart i folketings salen.

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Jeg mener ikke, at der er nogen grund til at forlænge debatten. Jeg har blot lyst til at kvittere med at sige, at jeg synes, at det har været en positiv debat på to måder.

Det har været en positiv debat på den måde, at der har været megen åbenhed. Det har der i øvrigt også været fra regeringens medlemmer, vil jeg gøre hr. Villy Søvnald opmærksom på.

Der har været præsteret ganske stor åbenhed også fra regeringens side som oplæg til diskussionen her i dag. Men jeg føler også, der har været åbenhed over for, at man bliver nødt til at se nogle problemer helt åbent og ærligt i øjnene. Det har der også været åbenhed over for, og det får mig til at tro på, at det faktisk vil være muligt efter nytår, når vi sætter os sammen, at få noget stablet på benene, som virker.

Vi har erfaring for i den kreds, som er her, at når man starter et arbejde med at finde frem til enighed om noget og man som udgangspunkt har, at ingen er argumentresistente, så kan man faktisk finde frem til særdeles konstruktive

[Arbejdsministeren]

ve resultater. Det tror jeg også vi kommer til på det område her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Med hensyn til udvalgsbehandling stiller jeg følgende forslag:

Beslutningsforslagene under punkterne 9 og 11 henvises til Arbejdsmarkedsudvalget, og beslutningsforslaget under punkt 10 henvises til Socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:**Første næstformand (Henning Rasmussen):**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Erhvervsudvalget (10/12 91):

Udtræder: Bjørn Westh (S)

Ny stedf.: Frank Jensen (S)

Miljøudvalget (10/12 91):

Udtræder: Marianne Jelved (RV)

Ny stedf.: Elisabeth Arnold (RV)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 12. december 1991, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Mødet hævet kl. 19.51
